

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансового менеджменту та страхування

СТЕФАНІВ Ірина Євгенівна

**Соціальна політика держави: фінансові аспекти
реалізації**
**/ Social policy of the state: financial aspects of
implementation**

спеціальність: 232 - Соціальне забезпечення
освітньо-професійна програма - Соціальне забезпечення

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
СЗм-21

І. Є. Стефанів

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, Н. П. Лубкей

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"10" грудня 2021 р.

Завідувач кафедри

О. В. Кнейслер

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

АНОТАЦІЯ

Стефанів І.Є. Соціальна політика держави: фінансові аспекти реалізації. Рукопис.

Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю – 232 “Соціальне забезпечення”. Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2021.

Проведено оцінку теоретико-методологічних основ функціонування системи соціального захисту. Розглянуті форми та методи реалізації соціальної політики. Описані діючі системи соціального захисту. Розглянуті основні критерії оптимальності соціальної політики. Проведений аналіз динаміки соціальної допомоги громадянам в Україні. Проаналізовано ефективність діючої державної політики у галузі соціальної підтримки населення. Сформовані пропозиції щодо удосконалення соціальної політики в нашій країні.

Ключові слова: фінансові ресурси, соціальна політика, рівень життя населення, ефективність, соціальне забезпечення.

ANNOTATION

Stefaniv I.Y. Social policy of the state: financial aspects of implementation. Manuscript.

Research to obtain the educational qualification level "Master" in specialty 23 - Social welfare. Western Ukrainian National University, Ternopil, 2021.

An assessment of the theoretical and methodological foundations of the functioning of the social protection system. Forms and methods of social policy implementation are considered. The current systems of social protection are described. The main criteria of optimality of social policy are considered. An analysis of the dynamics of social assistance to citizens in Ukraine. The effectiveness of the current state policy in the field of social support is analyzed. Proposals for improving social policy in our country have been formed.

Key words: financial resources, social policy, living standards, efficiency, social security.

Key words: financial resources, social policy, living standards, efficiency, social security.

РЕЗЮМЕ

Робота містить 90 сторінок, 5 таблиць, 15 рисунків, список використаних джерел літератури із 70 найменувань.

Метою роботи є оцінка рівня соціального захисту громадян в Україні та напрямки оптимізації соціальної системи в Україні.

Об'єктом дослідження є соціальна політика держави, її сутність, методи реалізації.

Предметом є методи оптимізації державної соціальної політики.

Одержані висновки та їх новизна: проведено оцінку теоретико-методологічних основ функціонування системи соціального захисту. Розглянуті форми та методи реалізації соціальної політики. Описані діючі системи соціального захисту. Розглянуті основні критерії оптимальності соціальної політики. Проведений аналіз динаміки соціальної допомоги громадянам в Україні. Проаналізовано ефективність діючої державної політики у галузі соціальної підтримки населення. Сформовані пропозиції щодо удосконалення соціальної політики в нашій країні.

Ключові слова: фінансові ресурси, соціальна політика, рівень життя населення, ефективність, соціальне забезпечення.

RESUME

The work contains 90 pages, 5 tables, 15 figures, a list of used sources of literature from 70 titles.

The purpose of the work is to assess the level of social protection of citizens in Ukraine and the directions of optimization of the social system in Ukraine.

The object of research is the social policy of the state, its essence, methods of implementation.

The subject is methods of optimization of state social policy.

The obtained conclusions and their novelty: An assessment of the theoretical and methodological foundations of the functioning of the social protection system. Forms and methods of social policy implementation are considered. The current systems of social protection are described. The main criteria of optimality of social policy are considered. An analysis of the dynamics of social assistance to citizens in Ukraine. The effectiveness of the current state policy in the field of social support is analyzed. Proposals for improving social policy in our country have been formed.

Key words: financial resources, social policy, living standards, efficiency, social security.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ	9
1.1. Теоретичні аспекти організації та функціонування системи соціального захисту	9
1.2. Форми реалізації соціальної політики	17
1.3. Ефективність систем соціального захисту населення	24
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ	33
2.1. Оцінка динаміки суспільних процесів в Україні	33
2.2. Аналіз оптимальності соціальних допомог в Україні	46
2.3. Оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту	52
Висновки до розділу 2.....	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ	59
3.1. Форми оптимізації соціальної політики в Україні.....	59
3.2. Напрямки удосконалення системи соціального захисту.....	65
Висновки до розділу 3.....	75
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Актуальність теми. Економіка України перебуває у стані постійного розвитку і важливим залишається питання підвищення її ефективності та нормалізації систем соціального захисту населення. Існуючі процеси в економічній сфері формують різні типи доходів громадян, здійснюють вплив на фінансово-матеріальне їх забезпечення. Звідси, перед будь-якою країною, яка соціально розвивається, повинно стояти питання створення оптимальної системи матеріального та фінансового забезпечення громадян, які не мають достатнього рівня коштів для власних потреб.

Здатність України активно розвиватися залежить від рівня добробуту людей, від ефективності функціонування соціальних систем, від рівня соціального захисту населення, від сталості та стабільності суспільства, від умов нарощення добробуту людей та формування належного рівня життя.

Удосконалення процесів розвитку економічної системи, її інтеграція у світовий простір потребує серйозних змін в управлінні державними програмами. Тут потрібно зосередити увагу на формуванні ефективного економічного стану країни з метою покращання життя людей та рівня їх державного захисту. Наявність дієвої системи соціального захисту гарантує певний тип життя людей. Чим більш розвиненим є суспільство, тим швидше воно може досягнути основних цілей. Для цього потрібно вдосконалювати соціальні процеси в країні, формувати демократичні основи існування суспільства, створювати механізми забезпечення матеріального та духовного добробуту людей .

Об'єктом дослідження є система соціального захисту, її структура, об'єкти, суб'єкти та форми реалізації.

Предметом є діюча політика соціального захисту в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є оцінка ефективності системи соціального захисту в Україні, характеристика існуючих процесів, що є в соціальній сфері.

З метою досягнення поставленої мети були сформовані такі завдання:

- ✓ означити економічну суть діючої системи соціального захисту;
- ✓ провести аналіз форм та методів управління фінансовими ресурсами у соціальній сфері;
- ✓ здійснити оцінку діючої політики соціального захисту;
- ✓ означити існуючі проблеми у процесах управління фінансовими ресурсами у системі соціального захисту;
- ✓ запропонувати шляхи підвищення ефективності функціонування системи соціального захисту.

У процесі вирішення завдань застосовувалися наступні методи, зокрема:

- аналізу та синтезу - для означення форм забезпечення фінансовими ресурсами системи соціального захисту;
- кореляційно аналіз – для проведення оцінки функціональних зв'язків між доходами та результатами діяльності соціальної системи;
- математичний – для здійснення оцінки ефективності фінансування соціальних програм.

Наукова новизна даного дослідження полягає у наступному:

- ✓ окреслено економічну суть системи соціального захисту;
- ✓ проаналізовано існуючі форми управління грошовими ресурсами соціальної сфери;
- ✓ проведений аналіз стану сучасної політики соціального захисту людей;
- ✓ окреслені проблеми, що існують у системі управління фінансовими ресурсами;

✓ сформовані шляхи підвищення ефективності системи соціального захисту.

Апробація результатів роботи. Окремі теоретичні аспекти та результати роботи освітлювалися на наукових семінарах, круглих столах. Вони отримали позитивну оцінку та були опубліковані у статтях:

- Теоретичні основи реалізації державної соціальної політики. Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків: збірник студентських наукових праць. Тернопіль: Вектор, 2021.
- Напрямки оптимізації соціальної політики в Україні. Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків: збірник студентських наукових праць. Тернопіль: Вектор, 2021.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Зміст роботи викладений на 90 сторінках, містить 5 таблиць, 15 рисунків і 70 джерел опрацьованої літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

1.1. Теоретичні аспекти організації та функціонування системи соціального захисту

Кожна країна повинна намагатися сформувати ефективні умови функціонування для власних громадян, прийнятний рівень життя та необхідні умови для розвитку. Саме така країна може називатися соціальною. Її загальною ціллю є створення дієвої системи соціального захисту, яка має включати в себе підсистему соціального страхування, систему соціальних гарантій, відповідну соціальну допомогу, фінансування соціальних виплат, компенсацій та надання решту видів послуг. Окрема частина соціальних функцій, яку на даний момент часу виконує держава може бути передана юридичним особам з метою підвищення ефективності функціонування соціальної сфери.

Відповідно до Конституції України найбільшою цінністю в Україні є людина, її життя та здоров'я, її безпека, а звідси основним обов'язком країни є створення відповідних умов та забезпечення прав громадян. Держава повинна сформувати середовище для ефективної реалізації прав та свобод людей, сприяти появі ефективної соціальної системи, забезпечувати право на соціальну підтримку, яке містить у собі право на утримання на випадок непрацездатності, втрати джерел доходів, на допомогу по безробіттю. Окрім того держава забезпечує життєдіяльність власних громадян у їх старості.

Варто відмітити, що у сучасних умовах найбільш ефективною є різностороння система фінансування соціального захисту. Такий тип фінансування використовується у більшості країн. Відповідно до принципів

функціонування даної системи, всі сторони, що приймають участь у фінансуванні соціального захисту повинні забезпечувати максимальну її ефективність. Зокрема суб'єктами системи соціального захисту є громадяни, роботодавці та держава. Варто відмітити, що і до тепер в Україні діє адміністративно-розподільна форма фінансування соціального захисту, яка перебирає усі функції соціального забезпечення[42, с.27].

Основним методом фінансового забезпечення системи соціального захисту є використання страхування працівників. Дане страхування засноване на основах солідарності, ефективності та на використанні розподільчих процесів. Саме тут перерозподіляються ресурси від працездатних людей до тих, які потребують допомоги. Соціальне страхування є основною економічною та матеріальною формою забезпечення прав громадян на соціальний захист і здійснюється з врахуванням специфіки функціонування громадян у різноманітних сферах економічної системи.

Система соціального захисту з'явилася у Сполучених Штатах Америки, а далі використовувалася у решту країнах і являє собою сукупність заходів, які спрямовані на захист громадян від негативного впливу зовнішнього середовища, зокрема від втрати роботи, зниження доходів чи захворювань.

Окремі економісти характеризують соціальний захист як систему, що містить в собі соціальне забезпечення[35, с.112].

Соціальний захист - це діяльність, яка охоплює процеси фінансового забезпечення, і певне регулювання цивільних відносин. Значення соціального захисту є у формуванні окремого переліку соціальних гарантій, які сформовані державою для певних груп людей з ціллю забезпечення їх соціальних прав, зокрема права на життя, на суспільний розвиток.

Практично усі вчені дають власне тлумачення соціального захисту. З певної точки зору - це набір принципів, методів, які є сформовані законодавчо у певній країні і окрім того фінансових гарантій, що сприяють формуванню прийнятних умов для життя[35, с.114].

Соціальний захист повинен надати гарантії людям у допомозі у випадку, коли виникли несприятливі обставини, які можуть супроводжувати життя, зокрема різного роду захворювання, інвалідність і т.д. Соціальне забезпечення містить у собі соціальне страхування та фінансову підтримку і є діяльністю, яка спрямована на надання допомоги у разі появи непередбачуваних ситуацій. Важливим принципом існування соціального забезпечення є підтримка сталості життя громадян, допомога їм у важких ситуаціях, здійснення ефективних заходів, що спрямовуються на запобігання появи негативних ситуацій[35, с.115].

Зокрема, захист надається у формі державного управління мінімальним рівнем заробітної плати для того, щоб кожен громадянин мав достатньо коштів для власного функціонування і не опинився на межі бідності. Для того, щоб людина ефективно функціонувала та розвивалася, а також могла забезпечити себе фінансово у старості протягом її активного життя використовується в механізм розподілу поточних доходів на споживання та доходи у майбутньому. Дієва система державного захисту людей повинна сприяти розв'язанню індивідуальних проблем кожного громадянина, гарантуючи, однак, дотримання інтересів усіх членів суспільства. У загальній формі соціальне забезпечення містить три основні елементи:

- систему соціальної допомоги;
- соціальне страхування;
- соціальні гарантії[35, с.115].

Усі люди в нашій країні мають право на ефективний соціальний захист[36, с.67]. Це право є наданим відповідними законами і забезпечується за рахунок використання фінансових внесків окремих громадян, суб'єктів господарювання, за рахунок формування різнорідних закладів із догляду за непрацездатними людьми. Відповідно до законів передбачається, що пенсії та решту видів соціальної допомоги є основною формою утримання громадян пенсійного віку, що має сформувати рівень життя, що не є нижчим за передбачений законом.

Якщо виходити із загальної точки зору, то соціальний захист включає в себе два суттєвих поняття. З однієї сторони - це можливість надання усім людям рівних можливостей для забезпечення гідного життя за рахунок власної праці, а з іншої сторони - це державна підтримка людей, особливо соціально вразливих.

З наукового погляду соціальне забезпечення - це форма державної підтримки людей, які не мають власних засобів для функціонування, або отримують доходи, які не є достатніми для задоволення основних природних та духовних потреб[35, с.119].

Відповідно до цього усі люди можуть групуватися за окремими ознаками, для частин яких є необхідним соціальний захист. Зокрема, це діти віком до 16 років, пенсіонери, люди, що мають фізичні та психологічні вади, громадяни, які втратили тимчасово працездатність, вагітні жінки або жінки у період догляду за дітьми і т.д.

Загалом соціальне забезпечення містить у собі систему надання пенсії, фінансової допомоги працюючим, допомоги самотнім матерям, сім'ям. Зазначений тип допомоги здійснюється за кошти бюджетів, а також за рахунок використання страхових фондів.

формована система соціального забезпечення повинна надавати можливість власним громадянам забезпечити себе фінансово у старості, на

випадок захворювання, у випадку загальної або ж певної втрати працездатності. Її сутністю є страхування людей від негативних результатів втрати доходу або наявності певних обмежень. В цілому можна зробити висновок, що за власними сутнісними ознаками соціальне страхування - це змога одержати певну величину доходу без затрат власної праці в окремий період часу[34, с.3].

Соціальне забезпечення поєднує два основні аспекти, а саме економічний та правовий. З економічної сторони соціальне забезпечення - це державні дії стосовно формування певних страхових фондів та їх використання відповідно до призначення. З точки зору права та правових відносин, соціальне забезпечення знаходиться під впливом права, що значить, що усі процеси, які здійснюються у суспільстві повинні відбуватися відповідно до встановлених законів. Загальні основи діяльності системи соціального забезпечення описані в Конституції України[34, с.2].

Загалом, під соціальним забезпеченням розуміють окремі типи економічних послуг, що пропонуються людям або повністю безкоштовно, або з частковою оплатою, використовуючи спеціально сформовані джерела фінансування.

Законодавчі системи більшості країн включають у себе право людей, кожного члена громади на соціальне забезпечення і надають їм можливість досягнути високого рівня життя, забезпечуючи право на харчування, предмети одягу, якісні житлові умови, медичний догляд та соціальний захист.

Соціальна допомога в Україні може здійснюватися у формі грошової допомоги, чи у натуральній формі. Зокрема, допомагати можна продуктами харчування, технікою, транспортними засобами, працевлаштовувати людей, які шукають роботу, утримувати людей похилого віку у спеціально створених установах.

Система соціальної підтримки людей постійно змінює свої форми та накопичує функції, використовуючи нові методи фінансування, залежно від стану розвитку економіки країни. Вона дозволяє приймати громадянам участь у процесах формування соціальної системи, відповідного законодавства. Проте загальною метою системи соціального забезпечення є покращення життя людей.

Підсумовуючи зазначене можна сказати, що соціальний захист - це набір дій організаційного та правового характеру, що використовується з метою реалізації добробуту громадян, а також усього суспільства, за рахунок грошових та матеріальних активів.

Організаційно-правова складова соціального захисту містить спеціальну інфраструктуру, законодавство, що регламентує її діяльність [34, с.4].

До економічних заходів системи відносять процеси формування механізмів розподілу доходів між соціальними службами. З інформаційної точки зору соціальний захист - це розподіл суспільних ресурсів для людей, які потребують підтримки. Соціальне забезпечення містить виплату пенсій, певних видів допомог. Воно передбачає формування певних допомог у натуральній формі. Дана система сформована з метою обслуговування людей, які мають певні групи інвалідності, для допомоги літнім людям у спеціальних установах.

Ефективно розвинене суспільство повинно сформувати якісні умови для життя усім громадянам, сприяти ефективності їх діяльності за рахунок використання принципів соціальної справедливості.

Система соціального забезпечення дозволяє сформувати рівні умови життя у тому випадку, якщо існує суттєва нерівність між доходами, які отримують громадяни. Основними факторами, які впливають на існування нерівності є різний рівень заробітних плат, рівень здібностей громадян,

освіта, тип професії, досвід та інші особисті властивості людей. У світовій економічній практиці вчені використовують кілька показників, які вказують на рівень нерівності доходів[35, с.117]. Зокрема використовується крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Даний показник показує нерівність розподілу певної величини і має значення від одиниці до нуля. Нуль - абсолютна рівність у доходах, а одиниця означає абсолютну нерівність. Даний показник використовується для оцінки рівності доходів сімей в певній країні чи регіоні. Показник Джині є найбільш популярним індикатором економічної рівності громадян. Даний показник також використовують для оцінки нерівності наявного майна у сім'ях, оскільки майно певною мірою може слугувати формою матеріального забезпечення.

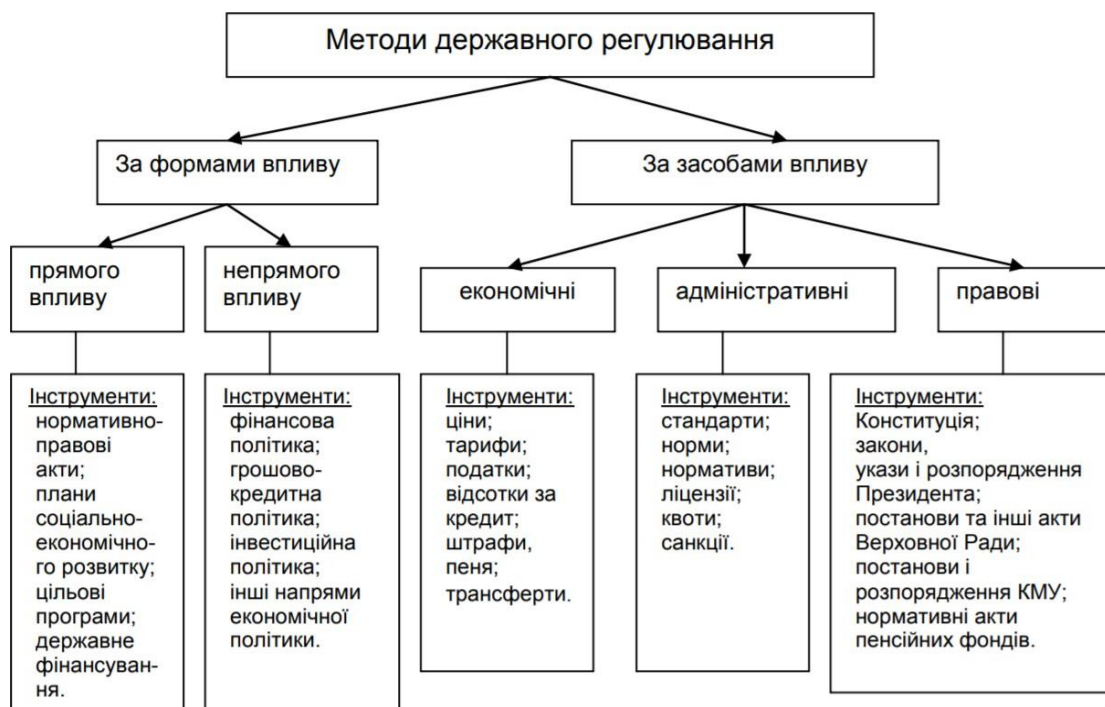

Рис.1.1. Методи регулювання соціального страхування[62]

Процесом вирівнювання доходів громадян, формуванням систем розподілу багатств повинна займатися держава, використовуючи фінансові

служби та систему грошового перерозподілу. Податкова система є проміжною ланкою у перерозподілі фінансових ресурсів[62].

Майже всі країни світу створюють різні програми з метою соціального страхування та фінансування бідних верств населення і містять у собі системи страхування по віку, по непрацездатності, страхування від втрати доходів. Поряд із тим існують різноманітні програми додаткової допомоги, яка включає в себе медичне страхування, допомогу багатодітним сім'ям, формування різноманітних пільг[62, с.38].

Якщо соціальна система сформована ефективно, то вона може забезпечувати певний рівень доходів для бідних людей упродовж тривалого періоду часу.

Процеси дефрагментації населення у різних країнах світу є постійними, оскільки існують загальні причини нерівності доходів. Серед них є:

- різні методи та форми оплати праці;
- чисельність людей у сім'ях;
- різноманітні методи управління факторами виробництва;
- системи управління фінансовими ресурсами;
- форми та методи управління капіталом;
- особисті властивості людей, зокрема фізичні та розумові;
- різний рівень освіти.

Сучасна соціальна наука пропонує певні підходи щодо визначення рівня рівності людей. Система розрахунків включає в себе порівняння доходів різних людей з метою оцінки рівня бідності. При цьому окремі форми державної допомоги населенню формуються за рахунок можливості надання допомоги у товарній формі та послуг у грошовій формі. Тут мова йде про надання допомоги на харчування та медичне обслуговування. Загалом такий тип допомоги людям, який надається у матеріальній формі,

у формі товарів має назву натуральних трансфертів. Значна кількість розрахунків соціальної рівності населення не враховують вартість натуральних трансфертів[62, с.128].

Фактором, який впливає на загальний рівень статків населення є нерівність доходів людей упродовж їх життя. Можна зазначити, що доходи громадян постійно змінюється.

Громадян, які вперше влаштувалися на роботу мають, як правило, незначний дохід. Із віком грошові доходи людей зростають, і загалом досягають максимуму у середньому віці. Після цього вони знижуються і стабілізуються, особливо, коли людина іде на пенсію. Така форма зміни доходності називається життєвим циклом.

Існуючі системи контролю рівня доходності мають можливість порівняти доходи кожної окремої людини, приймаючи до уваги її життєвий цикл. Статистика свідчить, що найвищий рівень доходів та заощаджень мають люди більше 40 років. Розрізняють постійний та змінний дохід. Перший повною мірою не враховується у процесі розрахунку життєвого рівня певної групи людей.

Наступним методом стабілізації доходів окремих громадян є стійкий економічний розвиток. Якщо країна швидко розвивається, то це сприяє підвищенню доходів кожного конкретного громадянина. Економічний розвиток допомагає громадянам створити та нагромаджувати велику кількість фінансових активів, нарощувати власне багатство, що є основним джерелом максимізації величини доходів.

1.2. Форми реалізації соціальної політики

Для того, що система соціальної допомоги була ефективною, держава та інші суб'єкти, які приймають участь в ній повинні мати

достатній обсяг грошових ресурсів. Такі коши можуть формуватися за рахунок перерозподілу валового внутрішнього продукту та постійного його зростання. Частина коштів, за рахунок яких фінансується соціальна сфера перерозподіляється через бюджети різних рівнів.

Одним із джерел активів фондів загальнообов'язкового державного страхування є страхові внески громадян, суб'єктів господарювання, усіх застрахованих осіб. Проте існуючий стан розвитку економіки України свідчить про те, що для максимізації ефективності функціонування соціальної системи потрібна активна роль громадян у формуванні доходів соціального страхування. Це надасть змогу у повній мірі фінансувати соціальні програми та фінансово забезпечувати людей.

Сьогодні державі потрібно звернути увагу на необхідність використання комплексної форми фінансування соціального захисту, яка є спроможною наростити обсяги доходів спеціалізованих соціальних інститутів та підвищити рівень соціального захисту людей. Цю систему можна створити за рахунок резервування певної частки заробітної плати, її трансформації у фінансові інвестиції з метою використання цих коштів у випадку настання певних страхових випадків.

Кошти таких фондів можуть спрямовуватися на:

- 1) допомогу по втраті працездатності;
- 2) догляд за хворими дітьми;
- 2) допомогу жінкам по вагітності та пологах;
- 3) допомогу при народженні дитини;
- 4) охорону здоров'я.

Вирішення проблем, які є у системі соціального захисту - це одне із базових завдань держави на сучасному етапі. Соціальний захист є складовою державного регулювання економіки. Всі явища і процеси які відбуваються в даній системі знаходяться під пильною увагою людей, оскільки від рівня

якості реалізації даної системи залежить рівень життя людей, задоволення їх потреб та інтересів.

Рис.1.2. Форми фінансового контролю у системі соціального страхування[62, с.110]

Загалом соціальний захист включає набір принципів методів, які сформовані законодавчо, а також певний перелік гарантії, які забезпечують прийнятні умови життєдіяльності людей, для забезпечення їх основних потреб. Соціальний захист повинен формувати певний вид гарантії у допомозі людям у випадку, коли настають певні типи соціальних ризиків, як ризики, пов'язані із втратою доходу від хвороб, інвалідності, травматизму, старості та безробіття система соціального захисту може бути удосконалена за рахунок формування дієвої соціальної політики.

Загалом соціальна політика - певний тип діяльності держави, сконцентованої на створенні ефективних умов для життя, забезпечення високого рівня життя людей, ліквідації негативних факторів впливу ринкової

системи, дотриманні соціальної справедливості та сталості розвитку країни. Окрім того соціальна політика включає в себе цілий набір правових, організаційних дій держави з ціллю формування соціальних програм. Держава формує соціальну політику для захисту людей від втрати роботи, від впливу інфляції та інших негативних фінансових чинників.

Ефективна система управління соціальними процесами формується за рахунок підтримки держави розвитку соціальних відносин, створення оптимальних умов для життя та праці.

Рис. 1.3. Завдання соціальної політики[35]

Ефективно сформована соціальна політика повинна включати в себе:

- формування та регулювання суспільних відносин;
- створення відповідних законів та нормативних актів з метою регулювання взаємодії окремих суб'єктів соціальної сфери, зокрема відносини між компаніями та працівниками;
- формування необхідних передумов для скорочення рівня безробіття та забезпечення зайнятості людей;

- ефективний розподіл доходів між окремими групами людей відповідно із типом сформованої соціальної політики;
- розробка системи стимулів для підвищення ефективності суспільної праці та формування фінансових та соціальних гарантій для людей;
- створення раціональної системи соціального захисту;
- розвиток інфраструктури у системі соціальної сфери;
- створення інститутів освіти охорони здоров'я спорту;
- формування механізмів захисту соціуму.

Системні ознаки соціальної політики визначаються тим, що соціальна система є формою забезпечення життя людей, ознакою сталості розвитку суспільства, ефективності суспільних відносин. Соціальна політика повинна бути реформованою у такий спосіб, щоб дотримуватися засад лібералізму, вона повинна надавати можливість самореалізуватися у тому випадку коли люди не мають достатньої кількості фінансових ресурсів для цих цілей. Дана політика повинна формувати дієву систему соціального захисту. За існування соціальної економіки держава повинна бути активатором суспільних перетворень, формувати активну політику, спрямовану на розвиток [35, с.97]

Основними складовими механізму соціального захисту є:

- методи нуліфікації негативних факторів ринкової економіки;
- форми зниження соціальної напруги в країні;
- створення сприятливих умов для соціальної адаптації громадян.

Усіх цих цілей можна досягнути за рахунок використання новітніх економічних форм соціального розвитку економіки країни, структурної її перебудови, переходу до ефективних методів соціального забезпечення.

Основні цілі соціальної політики держави:

- інтенсифікація соціальних реформ;
- формування демократичних принципів функціонування суспільства;
- забезпечення свобод людей;

- активізація діяльності держави у сфері соціального забезпечення;
- формування механізмів суспільних відносин;
- забезпечення безпечних та ефективних умов праці;
- створення оптимальних умов для реалізації цілей громадян;
- стимулювання підприємницької діяльності;
- фінансування процесів розвитку населення;
- підвищення якісних параметрів відносин між людьми та державою.

Знаючи, що існують відмінності у соціальній сфері у різних країнах світу, Україні важливо перейняти досвід з метою ефективної організації процесів соціального забезпечення та захисту.

Основним завданням тут є:

- розвиток системи соціальних служб в Україні;
- надання уваги питанням соціального захисту;
- підбір раціональних форм та методів соціального захисту громадян;
- створення різномірних систем профілактичних заходів, які можуть бути використані у процесі боротьби із низьким рівнем доходів та формування ефективних методів соціального забезпечення;
- розробка форм соціального захисту громадян, враховуючи різномірні економічні фактори, сформовані соціальні цілі та інтереси громадян;
- розробка та створення певних типів соціальних програм, використовуючи результати наукових досліджень та необхідні інформаційні системи;
- створення комплексних механізмів у системі управління соціальною сферою, розробка систем фінансування соціальних програм;

- утворення та використання раціональних форм фінансування різнорідних потреб громадян, приймаючи до уваги адресність та рівень матеріального стану конкретної особи, сім'ї.

Сьогодні практично усі розвинені економічні країни формують дієві форми соціального захисту людей. Відповідно до різного роду критеріїв, усі соціальні системи можна поділити на кілька типів. Ліберальний – цей тип означається тим, що соціальний захист громадян є відокремленим від результатів функціонування економіки країни і обмежується лише захистом тих людей, які не можуть собі сформувати доходи самостійно [35 с.212]. Консервативна модель є загальним варіантом системи соціального страхування і приймає до уваги величину трудового стажу людини, її трудовий внесок у розвиток суспільства та економічної системи загалом. Для формальної моделі базовим є оцінювальний чи вирівнюваний підхід, відповідно до якого допомога громадянам надається без врахування рівня їх зарплат у минулому.

Варто відмітити, що ефективність окреслених форм соціального захисту громадян характеризується у першу чергу результатами сформованої та реалізованої політики. Значна кількість вчених на даний момент часу притримується думки, що соціальна політика - це дії спрямовані на допомогу людям, які в певний період не здатні сформувати для себе ефективні умови життєдіяльності.

Приймаючи до уваги соціальну орієнтованість значної кількості економік світу, соціальне забезпечення є формою державного регулювання соціального захисту, а також системою допомоги громадянам. Сьогодні більшість країн формують так звану соціально-економічну систему, яка на відміну від ринкової економіки, спрямована на підвищення ефективності життєдіяльності громадян. Даний вид економіки повинен регулювати усі соціальні процеси здійснювати соціалізацію ринкової системи в інтересах громадян.

Такий тип державного соціального забезпечення надає додатковий рівень впливу державі на ринкові механізми через використання різних сфер її впливу, зокрема соціальної, економічної, технічної, наукової. Дана система може забезпечувати необхідний розвиток економічної системи та формувати певний темп розвитку країни, вона також здатна вирішувати певні соціальні проблеми. Така модель надає перевагу індикативному плануванню, яке може забезпечити основні показники розвитку. При цьому держава забезпечує лише той рівень соціального захисту, який підтверджений фінансовими ресурсами. Формування різнорідних соціальних програм базується на основі організаційних проектів із використанням наявних фінансових ресурсів.

1.3. Ефективність систем соціального захисту населення

Існують різні соціальні моделі, які використовуються у різних розвинених країнах світу. Вони відрізняються одне від одного не лише обсягом витрат на соціальну сферу, але і рівнем економічної ефективності. Загальною рисою, яка вирізняє окремі типи соціальних моделей їх структура та типологія. Окремим типам соціальних систем притаманні певні типи соціальної політики, оскільки не існує найбільш ефективною єдиною моделі соціальної підтримки держави.

Значні темпи розвитку певних країн Європи були в першу чергу досягнені за рахунок ефективно сформованої політики розвитку, формування відповідних витрат. У певних країнах світу одна третя частина усіх ресурсів бюджетів всіх рівнів використовується на соціальне забезпечення. Зокрема, значна кількість коштів виділяється на соціальне страхування на випадок хвороби. У Європі працюючі, пенсіонери підлягають обов'язковому медичному страхуванню. Тут формуються певні умови для проведення профілактичних заходів для застрахованих груп людей, зокрема для всіх дітей та жінок, чоловіків у віці від 40 років.

Добре відома німецька система соціального захисту поєднує у собі значний рівень економічної раціональності та високий рівень соціального захисту. Дана система сформована на демократичних принципах і основною її ціллю є свобода, яка є стимулом для ефективної життєдіяльності людей.

Такі принципи можуть вбирати в себе:

- свободу вибору, відповідно, до якої кожен громадянин має право обрати собі будь-які товари, відповідно на потреби;
- свободу економічної діяльності. Підприємства можуть здійснювати виробництво різних товарів та послуг, яких потребує ринок;
- свободу у виборі місця роботи;
- свободу в управлінні факторами виробництва. [59, 39].

Загальний принцип свободи повинен бути врахований у централізованих та децентралізованих системах соціального планування. Ефективне поєднання систем децентралізованого та централізованого планування та прогнозування та систем забезпечення соціального захисту людей здійснюється за допомогою використання ринкових механізмів. Саме у цьому полягає основна ідея функціонування ринкової економіки. Свобода людини є основною дієвою силою усіх процесів розвитку. Розвинені країни світу ставлять перед собою завдання формування таких типів ринкової діяльності, що стимулюють розвиток економічних систем. У даному випадку вплив ринкових механізмів постійно піддається контролю з боку соціальних служб з метою сформувати раціональну соціальну систему захисту людей. За таких умов основні принципи свободи та економічної відповідальності доповнюється принципами ефективності та раціональності, які є основою розвитку.

Існують різні типи соціальних економік, які надають змогу державним органам впливати на певні ринкові механізми і формувати певні соціальні процеси. Розподіл доходів у таких системах здійснюється за допомогою

використання дієвих систем оподаткування, при цьому громадяни, які мають низький рівень доходів або не сплачують прибутковий податок повністю або сплачують лише частково.

Основними рисами європейських моделей соціального забезпечення є:

- захист від звільнення з роботи;
- охорона праці громадян;
- охорона молодих людей віком до 15 років;
- захист від травматизму;
- регулювання робочого часу.

Європейська модель соціального забезпечення використовує державний сектор та приватні компанії для розв'язання і вирішення соціальних проблем. У цій системі відповідальність кожної конкретної особи замінена на колективну та колективний контроль за соціальними процесами.

Приймаючи до уваги світовий досвід ми вважаємо, що в Україні мають бути використані принципи активної підтримки держави у процесах зайнятості людей. Такого рівня можна досягнути забезпечуючи значний рівень підготовки людей, шляхом формування відповідних систем. Кожна держава повинна спрямовувати значну кількість власних зусиль на створення ефективної системи захисту.

Кожна держава повинна спрямовувати значну кількість власних зусиль на створення ефективної системи соціального захисту. Така діяльність повинна передбачати:

- забезпечення певного рівня прожиткового мінімуму та формування матеріальної допомоги для громадян, котрі не здатні фінансово себе забезпечити;
- створення умов, які спроможні сформувати для громадян потрібний обсяг фінансових ресурсів з метою забезпечення їх постійних потреб;

- формування відповідних умов для забезпечення екологічної безпеки;
- надання доступу усім громадянам до медичної допомоги;
- формування ефективних умов для праці;
- захист громадян від негативних впливів економічної системи;
- захист людей від посягань на їх честь свободу та совість;
- захист усіх прав і свобод;
- забезпечення політичного вибору;
- надання право людям вибирати власні духовні цілі;
- створення ефективного соціального та психологічного клімату в країні;
- формування ефективних методів забезпечення добробуту громадян [35, с.91].

Ефективно створений соціальний захист має включати в себе значний рівень економічної ефективності. Він має бути створений на основі свободи вибору, надаючи право кожному громадянину вибирати товари чи послуги, підприємствам виробляти певні види товарів та здійснювати їх торгівлю.

При цьому кожен громадянин має право вибирати собі місце праці, вільно розпоряджатися власним майном. Формуючи ефективну соціальну систему держава може використовувати певні механізми та соціальні принципи економічної діяльності.

Увесь розподіл доходів здійснюється з використанням системи оподаткування. Громадяни, які отримують незначний дохід повністю звільняються від податків.

Сформована система соціального захисту повинна передбачати заходи із охорони праці, забезпечувати відповідну норму робочого часу. Вона повинна убезпечити усіх працівників від травматизму, сприяти охороні праці молодих людей та жінок, дбати за повну зайнятість.

Соціальна модель в Україні повинна бути сформована на основі змішаної форми фінансування соціальної сфери, підключаючи державний і приватний сектор у процес фінансового забезпечення. Уся відповідальність держави тут має бути замінена на колективну з обов'язковим контролем за процесами з боку держави та соціуму. Соціальний захист у Україні повинен формуватися відповідно до державних соціальних стандартів - у випадку, якщо будь-яка сім'я зустрічається із певними проблемами, то вона має право розраховувати на матеріальну допомогу. Ця допомога має забезпечити прийнятний рівень життя для сім'ї, який надасть змогу ефективно функціонувати кожному члену. Ця модель включає в себе використання великої частини НД, що формується у держави. Він використовується на соціальні цілі, формуючи високий рівень зайнятості людей, забезпечуючи наявність інвестиції у створення додаткових робочих місць з метою стабілізації рівня цін та підвищення доходів усіх людей.

Високий рівень соціальних стандартів є базою для розбудови ефективної системи соціального захисту. Такі стандарти функціонально пов'язуються із рівнем національного доходу, частина якого повинна виділятися соціальним закладам для фінансування соціального захисту, для допомоги бідним людям. Така система буде мати значний рівень ефективності тільки у тому випадку, якщо рівень розвитку відповідної економіки є високим. Значна увага повинна приділятися зайнятості людей. Для цього формується інвестиційні фонди, які використовують власні ресурси для досягнення повної зайнятості та нормалізації економічної системи загалом.

Кожна людина, яка не в змозі себе фінансово забезпечити має беззаперечне право на утримання та фінансове забезпечення. Закон гарантує таким людям право на соціальне забезпечення, на підтримку під час безробіття, на фінансове забезпечення у випадку хвороби, непрацездатності. Держава здійснює діяльність із підтримки догляду за дітьми. Органи державної влади зобов'язані гарантувати кожному громадянину ефективно

соціальне і медичне забезпечення. Державна політика у сфері соціального забезпечення повинна сприяти покращенню рівня здоров'я людей, забезпечувати підтримку сім'ям та громадянам, які здійснюють опікунство, забезпечуючи розвиток дітей.

Соціальний захист містить три складові:

- соціальне страхування, яка має охоплювати усіх громадян України;
- соціальну допомогу, яка має бути використана у тому випадку коли доходи людей є нижчими за мінімальні;
- систему фінансової підтримки громадян, що надає мінімальний рівень фінансового забезпечення.

Певна частина людей у суспільстві завжди випадає із соціальних процесів. Таким людям повинна обов'язково надаватися відповідна допомога за рахунок коштів держави та суб'єктів господарювання.

В Україні має бути створена ефективна система визначення прожиткового мінімуму сім'ї, яка базується на конкретній величині мінімальної заробітної плати, що повинна розраховуватися раз на рік, використовуючи різноманітні форми соціального партнерства.

Для того, щоб підвищити ефективність соціального захисту державі варто стимулювати суб'єктів господарювання вирішувати певні проблеми на низовому рівні. Окрім того, вона повинна розвивати процеси соціальної підтримки власних громадян, виділяючи на це кошти бюджетів усіх рівнів. Така підтримка включає:

- професійну підготовку та перепідготовку;
- формування ефективних систем інформатизації суспільства;
- надання допомоги в натуральній формі.

Усі форми соціального захисту та соціальної підтримки людей мають формуватися, використовуючи сучасні методи управління соціальною сферою. В нашій країні повинна культивуватися особлива культура

відношення до людей, у якій значне місце відводиться громадянам. Тут мають бути створені відповідні умови для соціального розвитку кожної конкретної людини. Що стосується економічної системи, то у законодавстві варто прописати умови формування ефективних відносин між компаніями та працівниками.

Вітчизняним підприємствам слід докладати максимум зусиль до підвищення якості власного соціального клімату. Вони можуть використовувати різноманітні методи фінансової допомоги працівникам, зокрема допомогу на соціальні цілі. В економічну практику можуть вводитися різноманітні матеріальні стимули.

Ще одним напрямком підвищення ефективності соціальної системи є захист працівників. Ефективна система захисту включає трудові договори, які гарантуватимуть тривалий найм працівника.

Обсяги фінансування працівників повинні залежати від стажу їх роботи на даному підприємстві, а також від якості їхньої праці. Чим більшим є стаж конкретного працівника, тим вищим є рівень заробітної плати. Окрім цього, слід використовувати різні соціальні надбавки, системи фінансування медичного обслуговування, соціальне страхування та інші форми фінансового стимулювання.

Велику увагу варто приділяти особам старшого віку. Кожен громадянин, який досягає віку 70 років має безкоштовно забезпечуватися медичною допомогою.

Загальною основою удосконалення соціального захисту є використання новітніх досягнень в науці, які є формою покращання соціальної підтримки та соціальної забезпеченості і є ключовим фактором сталого розвитку економічної системи країни.

Реалізація соціальної економіки повинна включати в себе методи оптимізації системи соціального захисту населення, застосування моделей

адресної соціальної допомоги, яка є диференційованою для усіх людей. Окрім того економічну систему слід розвивати у такий спосіб, щоб забезпечити наявність доходів громадян на рівні, який б забезпечував усі потреби людей і зменшував навантаження на соціальну систему.

Намічений курс реформ щодо удосконалення системи соціального забезпечення може бути ефективно здійснений лише, якщо буде раціонально сформована економічна система. Системі соціального забезпечення повинні бути притаманні плюралізм, розвинуті суспільні відносини, економічні процеси. З іншої сторони держава зобов'язана приймати постійну участь у забезпеченні ефективності соціальної системи, формуючи умови для зростання доходів громадян та рівня зайнятості, сприяти реалізації соціальних потреб населення.

Висновки до розділу 1

Провівши дослідження у першому розділі можна сформулювати наступні висновки та пропозиції.

1. Поточний стан розвитку соціальної системи вказує на те, що необхідно переходити до комплексної форми фінансування соціального захисту, що сприятиме зростанню величини доходів соціальних установ та підвищенню рівня захисту населення.

2. Раціонально сформована соціальна політика повинна базуватися на принципах економічної ефективності та соціальної стабільності. Перший дає змогу сформулювати необхідний обсяг ресурсів та фінансово забезпечити систему соціального захисту. Інший включає в себе процес формування стійкого соціального захисту.

3. Сьогодні існує значний соціальний запит на оптимізацію системи соціального захисту в Україні.

4. Держава повинна сконцентрувати власні зусилля на боротьбі із бідністю та збільшенні доходів населення.
5. Система соціального захисту має враховувати рівень ефективності економічної системи та фактичні напрямки розвитку суспільства.
6. Державі у процесі фінансування соціальної системи слід використовувати ефективно сформовані соціальні програми.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка динаміки суспільних процесів в Україні

Процес розробки дієвої системи державного забезпечення повинен будуватися на основі соціальної політики, враховуючи основний принцип - свободу людей. Він вимагає формування абсолютно нової системи організації соціальних реформ, в тому числі у сфері соціального захисту. Ефективна політика повинна бути сформована з метою забезпечення добробуту, усунення різномірних негативних процесів, які знижують рівень доходів людей. І усе це має бути спрямовано на досягнення соціальної стійкості та стабільності. Ефективну соціальну політику можна збудувати, використовуючи швидкі темпи розвитку економіки країни. Проте, на сьогоднішній час, наша країна значно відстає в економічному розвитку від решти країн.

Таблиця 2.1

Номінальний ВВП України з 2004 по 2021 рр. [10]

Роки	млн. грн.			млн. дол. США		
	2010	1082569	169224	18.5%	136419	19192
2011	1316600	234031	21.6%	163160	26740	19.6%
2012	1408889	92289	7.0%	175781	12622	7.7%
2013	1454931	46042	3.3%	183310	7529	4.3%
2014	1566728	111797	7.7%	131805	-51505	-28.1%
2015	1979458	412730	26.3%	90615	-41190	-31.3%
2016	2383182	403724	20.4%	93270	2655	2.9%
2017	2982920	599738	25.2%	112154	18884	20.2%
2018	3558706	575786	19.3%	130832	18678	16.7%
2019	3974564	415858	11.7%	153781	22949	17.5%
2020	4194102	219538	5.5%	155582	1801	1.2%

Таблиця 2.2

Номінальний ВВП України з 2002 по 2021 рр. з розрахунку на одну особу [10]

Роки	грн.			дол. США		Населення (тис.)	
	ВВП	Зміна	Відсоток	ВВП	Зміна	Відсоток	Чисельність
2008	20502,8	5003.6	32.3%	3892,5	823.4	26.8%	46240
2009	19836,3	-666.4	-3.3%	2546	-1346.5	-34.6%	46044
2010	23603,6	3767.3	19.0%	2974,4	428.4	16.8%	45865
2011	28813,9	5210.2	22.1%	3570,8	596.4	20.0%	45693
2012	30912,5	2098.6	7.3%	3856,8	286.1	8.0%	45577
2013	31988,7	1076.2	3.5%	4030,3	173.5	4.5%	45483
2014	35834	3845.3	12.0%	3014,6	-1015.7	-25.2%	43722
2015	46210,2	10376.1	29.0%	2115,4	-899.2	-29.8%	42836
2016	55853,5	9643.3	20.9%	2185,9	70.5	3.3%	42668
2017	70224,3	14370.8	25.7%	2640,3	454.4	20.8%	42477
2018	84192	13967.7	19.9%	3095,2	454.9	17.2%	42269
2019	94589,8	10397.8	12.4%	3659,8	564.6	18.2%	42019
2020	100433	5842.6	6.2%	3725,6	65.8	1.8%	41760

Таблиця 2.3

ВВП країн Європи з 2014 по 2019 рр. з розрахунку на одну особу [10]

Країни	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Німеччина	46,469	47,254	48,11	50,425	52,801	54,874
Греція	25,916	26,303	26,875	27,812	29,123	30,501
Угорщина	25,398	26,536	27,481	29,473	31,369	33,033
Ісландія	43,925	45,74	49,135	51,841	54,121	56,577
Ірландія	51,673	65,481	69,23	75,538	79,925	83,001
Італія	35,309	35,96	36,833	38,14	39,499	40,923
Казахстан	24,727	24,92	25,144	26,252	27,292	28,415
Латвія	23,585	24,675	25,709	27,644	29,489	31,211

На жаль, величина ВВП в розрахунку на людину є значно меншою аніж у країнах Європейського союзу, що різко впливає на погіршення рівня життя громадян.

Якість життя – основні індикатори соціального та економічного розвитку розвинених країн. Для проведення оцінювання рівня життя в різномірних країнах науковці використовують показник розвитку людського потенціалу.

Індекс людського розвитку є узагальнюючим індикатором, що застосовують при оцінці рівня життя у різних країнах. В Україні у 2020 році дорівнював 0,71 і знижується по відношенню до попереднього року.

В Україні соціальна політика повинна бути націлена на:

- підвищення якісних рис соціального стандартів;
- збільшення величини пенсій;
- фінансової підтримки інвалідів;
- розвиток соціальних послуг;
- захист дітей;
- дотримання прав і свобод людини.

У 2020 році мінімальна зарплата зросла на 19 відсотків, прожитковий мінімум на 8 відсотків, середньомісячна зарплата на 11 відсотків, реальна зарплата зросла на 108%.

Розмір пенсії збільшився на 14 відсотків у порівнянні з 2019 роком. Чисельність пенсіонерів, які отримують низький рівень пенсії зменшилася по відношенню до попереднього року. У 2020 році зросли страхові виплати на 11 відсотків.

В Україні підвищено прожитковий мінімум. Збільшилася державна допомога дітям-сиротам.

Запроваджено надбавку у вартості 40% прожиткового мінімуму для людей, які не можуть працювати.

В Україні здійснюються зміни у розвитку та вихованні дітей, системі їх догляду, захисту житлових прав. Основна увага в соціальній сфері повинна концентруватися на виконанні завдань щодо розвитку соціальних стандартів, підвищенні рівня доходів населення.

Упродовж 2020 року спостерігалася позитивна динаміка щодо зростання доходів населення. Номінальні доходи населення збільшилися на 6 % порівняно з 2019 роком.

Рис. 2.1. Зміна номінальних і реальних доходів населення [12]

Дохід в обчисленні на 1 людину у 2020 році становив майже 74 тис.грн., що на 6 % більше, ніж у 2019 році.

У структурі доходів питома вага заробітної плати склала 46 %. Змішані доходи склали 18 %, доходи від реалізації прав власності – 3 %, а соціальні допомоги – 34 відсотка[12].

Індекс споживчих цін на товари та послуги за 2020 рік склав 5 відсотків.

Рис. 2.2. Індекс цін [12]

За 2020 рік зросли ціни практично на всі товари, зокрема:

- на освіту – 14 %;
- житло, воду, електроенергію – 14 %;
- охорону здоров'я – 8 %;
- різні товари та послуги – 6,0 %;
- продукти харчування – 5 %;
- зв'язок – 4 %;
- транспорт – 3 %;
- поточне утримання житла – 0,5[12].

У 2020 році розмір прожиткового мінімуму підвищився на 8,0 % і був затверджений у таких розмірах:

- на одну особу: з початку грудня – 2189 грн;
- дітям до 6 років: з початку грудня – 1 921 грн;

- для дітей до 18 років: з початку грудня – 2 395 грн;
- для осіб, що здатні працювати: з початку грудня – 2 270 грн;
- для людей, що не здатні працювати: з початку грудня – 1 769 гривень.[12]

Прожитковий мінімум, затверджений на 2020 рік, гривень

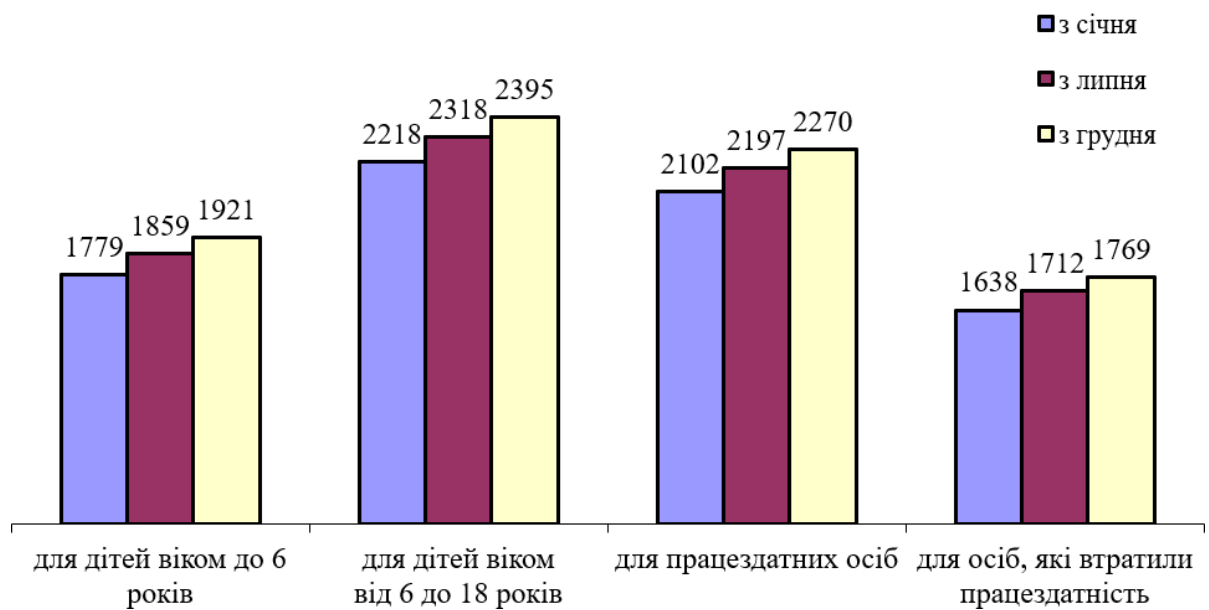

Рис. 2.3. Прожитковий мінімум [12]

Оскільки прожитковий мінімум у 2020 році був підвищений, то зросли також розміри державної допомоги та решту соціальних виплат, які розраховуються на його основі.

Основний акцент у соціальній сфері робився на допомозі у зайнятості, збільшенні матеріальних статків громадян, удосконаленні системи пенсійного забезпечення, здійсненні фінансової підтримки людей. У 2020 році за результатами ускладнення соціальної та економічної ситуації в країні, яка була сформована у зв'язку із пандемією коронавірусу можна

відмітити погіршення показників бідності. Але загалом у 2020 році показники значно не змінилися.

Таблиця 2.4

Розмір прожиткового мінімуму у 2020 році[10]

Соціальні і демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму, грн		
	з 01.01.2020 р. по 30.06.2020 р.	з 01.07.2020 р. по 30.11.2020 р.	з 01.12.2020 р. по 31.12.2020 р.
Діти віком до 6 років	1779 грн	1859 грн	1921 грн
Діти віком від 6 до 18 років	2218 грн	2318 грн	2395 грн
Працездатні особи	2102 грн	2197 грн	2270 грн
Особи, які втратили працездатність	1638 грн	1712 грн	1769 грн
Загальний показник	2027 грн	2118 грн	2189 грн

Якщо оцінювати межу бідності використовуючи відносні критерії, то вона становила у 2020 році практично 3000 грн. на місяць. Її значення знизилося по відношенню до 2019 року. Величина рівня бідності за відносною ознакою знизилася на 2 відсотки і склала 22 %.

Межа бідності за шкалою ЄС склала 3883 грн. на місяць, або на 3 % більше ніж за 2019 рік.

Межа бідності за доходами, які є меншими за прожитковий мінімум склала 2078 грн. на місяць, що на 9,3 % більше, ніж за 2019 рік.

Якщо оцінювати в межу бідності за доходами, то вона у 2020 році становила 3847 грн. і зросла по відношенню до 2019 року.

Рівень бідності за різними критеріями, %

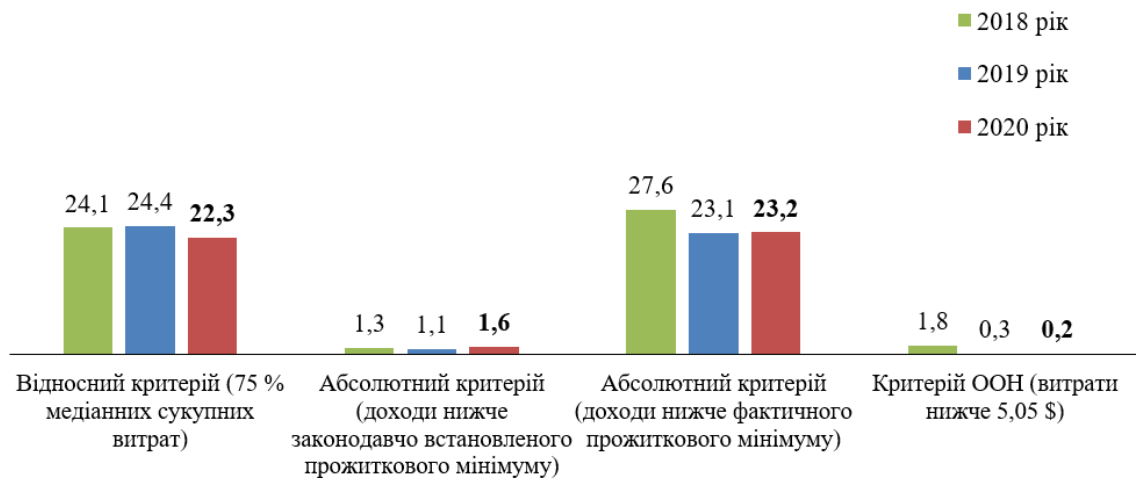

Рис. 2.4. Рівень бідності за різними критеріями [12]

Межа та рівень бідності за відносним критерієм

(75 % медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних витрат)

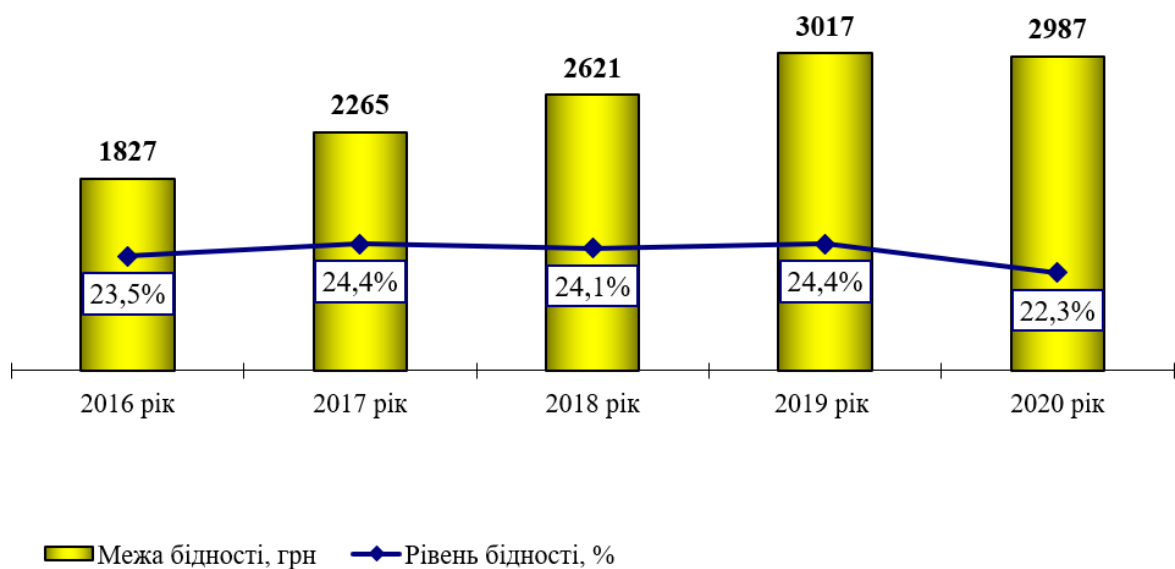

Рис. 2.5. Межа та рівень бідності за відносним критерієм[12]

Рівень бідності зріс на 0,1 % і склав 23 %. Межа бідності за критерієм ООН складала 1185 грн, що на 8% менше ніж її значення за 2019 рік.

Рівень відносної бідності у сім'ях із дітьми у 2020 році становив 26 відсотків.

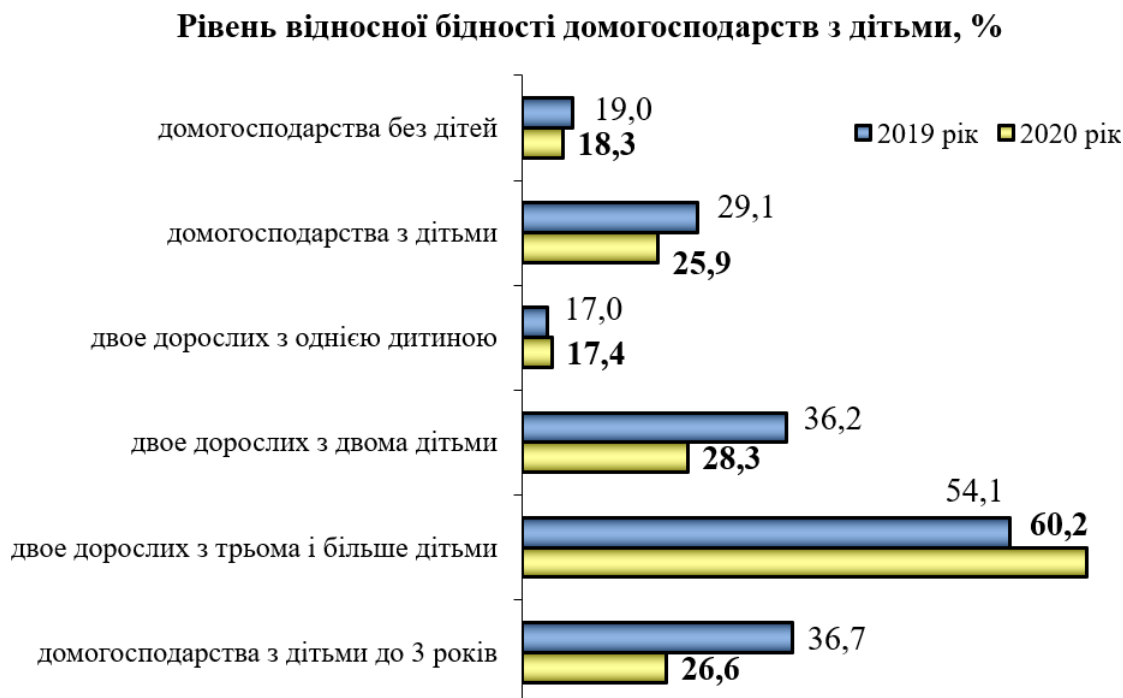

Рис. 2.6. Рівень відносної бідності сімей[12]

Якщо провести оцінку рівня бідності у сім'ях, що мають дітей, то можна відмітити, що сім'ї, які мають одну дитину мають найнижчий рівень бідності. Скорочення рівня бідності відбулося у сім'ях із дітьми віком до трьох років на 10%, у домогосподарствах, які мають двох дорослих дітей на 8% відсотків, у домогосподарствах без дітей на 1%.

Загальний рівень бідності серед людей, які працюють у 2020 році склав 17 відсотків. У порівнянні із 2019 року знизився на 1,7%. Рівень бідності серед дітей у 2020 році склав 27 відсотків, і знизився у порівнянні з 2019 роком.

Загальний рівень бідності серед пенсіонерів склав 27 відсотків і знизився на 0,3 відсотки у порівнянні за 2019 рік.

Рівень абсолютної бідності за розрахунками по доходах, які є меншими за фактичний прожитковий рівень у сім'ях із дітьми за 2020 рік збільшився по відношенню до 2020 року і склав 27 відсотків. Рівень відносної бідності знизився у сільських населених пунктах на 3 відсотки і склав 28 відсотків, а у міських населених пунктах знизився на два відсотки і склав 19 відсотків.

Рис. 2.7. Рівень відносної бідності за типами населених пунктів [12]

Можна зазначити, що зменшення рівня бідності, у якому використовуються абсолютні критерії, тобто доходи, які є меншим за реальний прожитковий мінімум відбувається тільки у сільських населених пунктах.

Рівень бідності за типом поселення, %
(абсолютний критерій за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму)

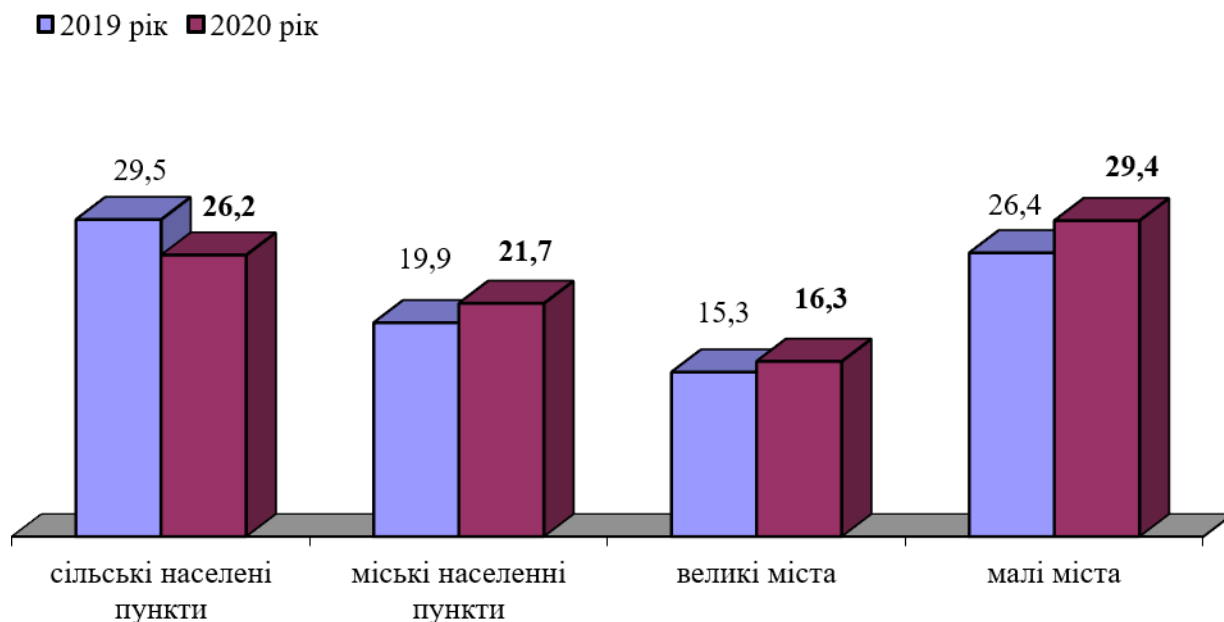

Рис. 2.8. Рівень бідності за типом населених пунктів [12]

Проведемо оцінку пенсійного забезпечення громадян України. Упродовж 2020 року проводилася реформа діючої пенсійної системи з метою формування балансу бюджету пенсійного фонду та підвищення рівня пенсії.

У 2020 році сформовано постійну щомісячну соціальну допомогу по догляду за самотніми пенсіонерами, і яким виповнилося більше 80 років, та, які вимагають постійного догляду.

Забезпечено щомісячну виплату у розмірі 500 грн. пенсіонерам і, які є старшими за 80 років, та встановлено мінімальну пенсію на рівні 2600 грн.

Сформовано одноразову грошову допомогу у сумі 1000 грн. певним групам людей, внаслідок виникнення хвороби COVID-19.

Здійснено індексування пенсій на одинадцять відсотків та сформовано рівень пенсійних виплат для осіб, які мають значний страховий стаж, зокрема 30 років для жінок та 35 років для чоловіка на рівні 2600 грн.

Надано доплату до пенсійної виплати для членів сімей, які втратили осіб, які брали участь в антитерористичній операції, у процесі її здійснення, будучи безпосередньо в її районах:

- 7 800 грн. – 1 утриманець;
- 12200 грн. – 2 утриманці;
- 17120 грн. – 3 утриманці[12].

Середній та мінімальні розміри пенсій

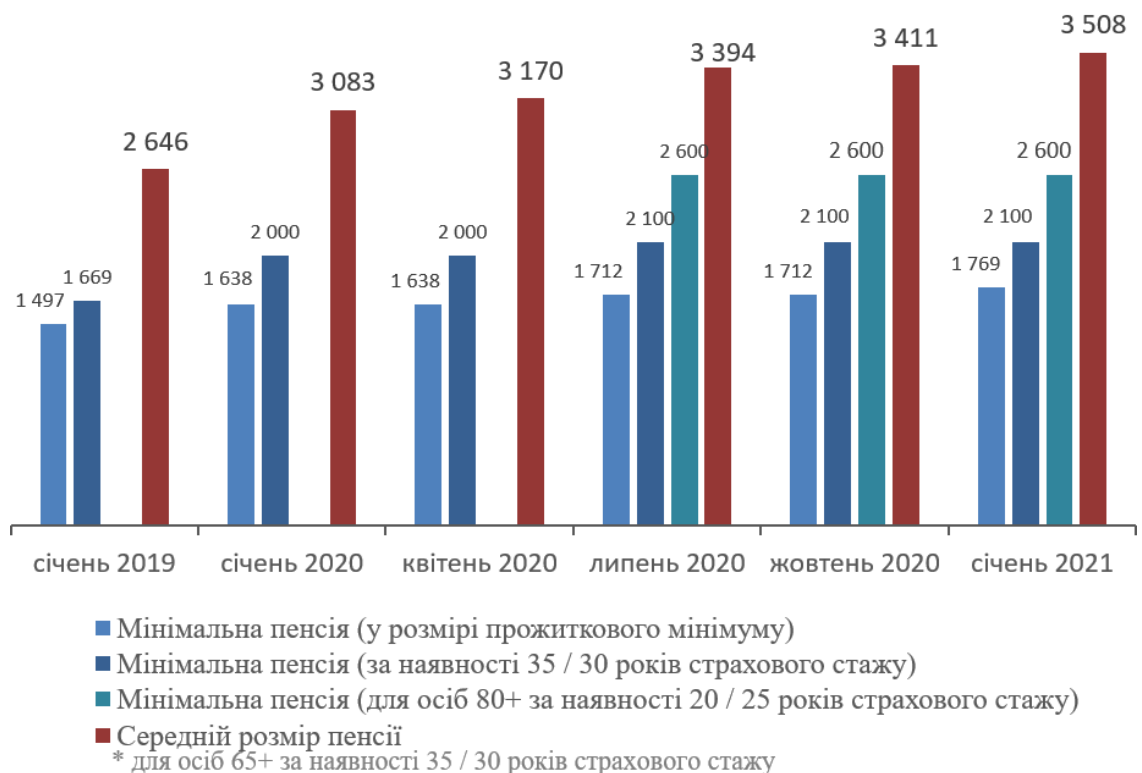

Рис. 2.9. Середній та мінімальні розміри пенсій [12]

Відповідно до діючого законодавства в Україні здійснюється:

- щорічна індексація страхових пенсій;

- встановлюється щорічне підвищення пенсій;
- встановлюється мінімальний розмір пенсійних виплат у 2200 грн. для осіб, які мають значний страховий стаж, зокрема 30 років для жінок та 35 для чоловіків,
- у 2020 році забезпечується щомісячне підвищення пенсій на 100 грн. для тих пенсіонерів пенсії, яким вони не підвищувалися на початку 2021 року;
- сформовані щомісячні доплати до пенсій у сумі 400 грн. для пенсіонерів віком 85-87 років та надано їм мінімальну пенсію у 2500 грн, якщо дані люди мають страховий стаж більше 25 років.

Чисельність застрахованих осіб (за даними Пенсійного фонду України)

Рис. 2.10. Чисельність застрахованих осіб [12]

Якщо пенсіонери досягли 80-річного віку, то збільшується щомісячна пенсія на 500 грн. та формується мінімальна пенсія у розмірі 2600 грн. У тому випадку, якщо страховий стаж жінок складає 20 років, а чоловіків 25 років.

Кількість пенсіонерів, що одержують пенсію нижче ніж 2000 грн. у 2020 році знизилася на чотири мільйони чоловік та склала 1,9 мільйонів чоловік. Окрім цього чисельність пенсіонерів усіх решту груп постійно зростає.

1 січня 2021 року в країні було 11,1 мільйонів пенсіонерів. На початок 2020 року середній рівень пенсійних виплат склав 3500 грн. і зріс на 14 відсотків у порівнянні до 2019 року. Можна відмітити, що зростання пенсії перевищує зростання рівня інфляції за цей період.

Слід відмітити, що доходи пенсійного фонду збільшилися на 7 відсотків у порівнянні із 2019 роком.

Загалом станом на 1 січня 2020 року кількість застрахованих людей становила 12 мільйонів осіб, із яких майже 10 мільйонів осіб є найманими працівниками.

2.2. Аналіз оптимальності соціальних допомог в Україні

Відповідно до діючого законодавства України у 2020 році відбулося перерахування місячних страхових виплат особам, що є потерпілими від нещасних випадків на виробництві, у випадку настання професійних хвороб, що негативно вплинули на їх здатність працювати. В Україні здійснено щомісячних виплат 200 тис. потерпілим на виробництві, які мають право на такі виплати.

Здійснено перерахунок розміру щорічних страхових виплат. Вони збільшилися загалом на 370 грн, а для майже 90 тисяч потерпілих на 514 грн.

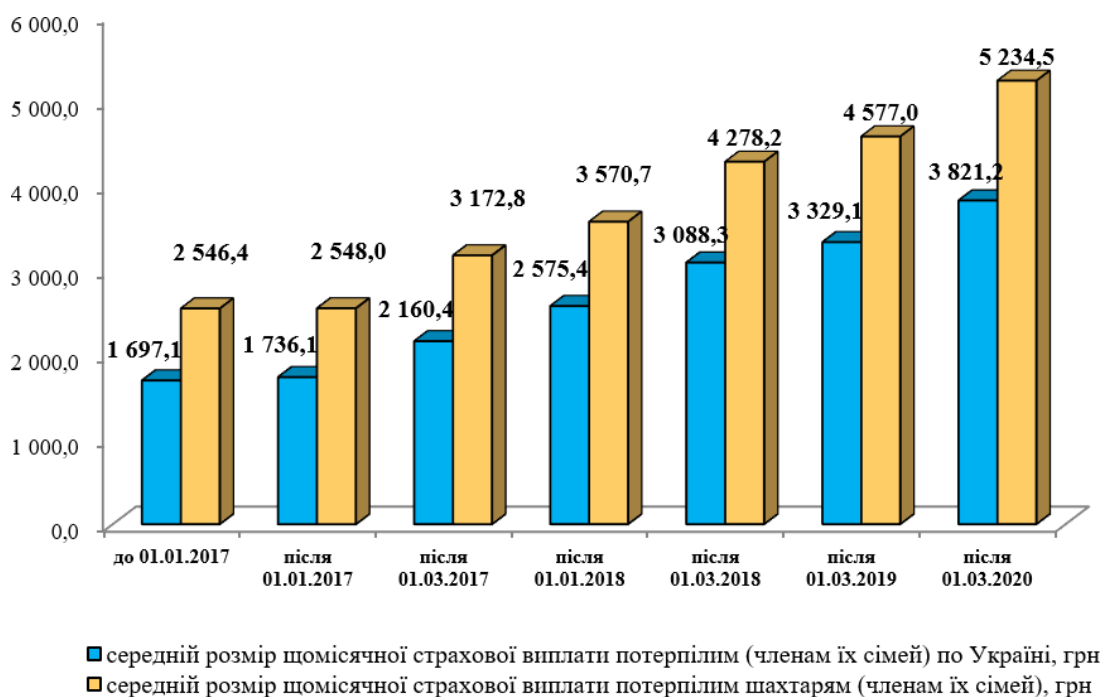

Рис. 2.11. Динаміка зростання середнього розміру щомісячних страхових виплат потерпілим [12]

Відповідно до вище зазначеного закону медичним працівникам, які працюють у сфері охорони здоров'я, а також знаходяться на самоізоляції у зв'язку із їх діяльністю, спрямованою на ліквідацію спалахів епідемій у 2020 році виплачувалася допомога в розмірі 100% середнього рівня заробітної плати, незалежно від існуючих страхового стажу.

Решту застрахованим особам виплачувалася допомогу у розмірі 50% від середньої заробітної плати.

У 2020 році згаданим фондом здійснено фінансування виплат із допомоги по тимчасовій непрацездатності і пов'язані із самоізоляцією від

covid-19 на суму 85 мільйонів гривень, в тому числі практично 12 тис. медичним працівникам на суму 20 мільйонів гривень і 62 тис застрахованим особам на суму 65 мільйонів гривень.

Інформація щодо розміру видатків Фонду соціального страхування України з тимчасової непрацездатності за причиною "11. Ізоляція від COVID - 19" у 2020 році, тис. грн

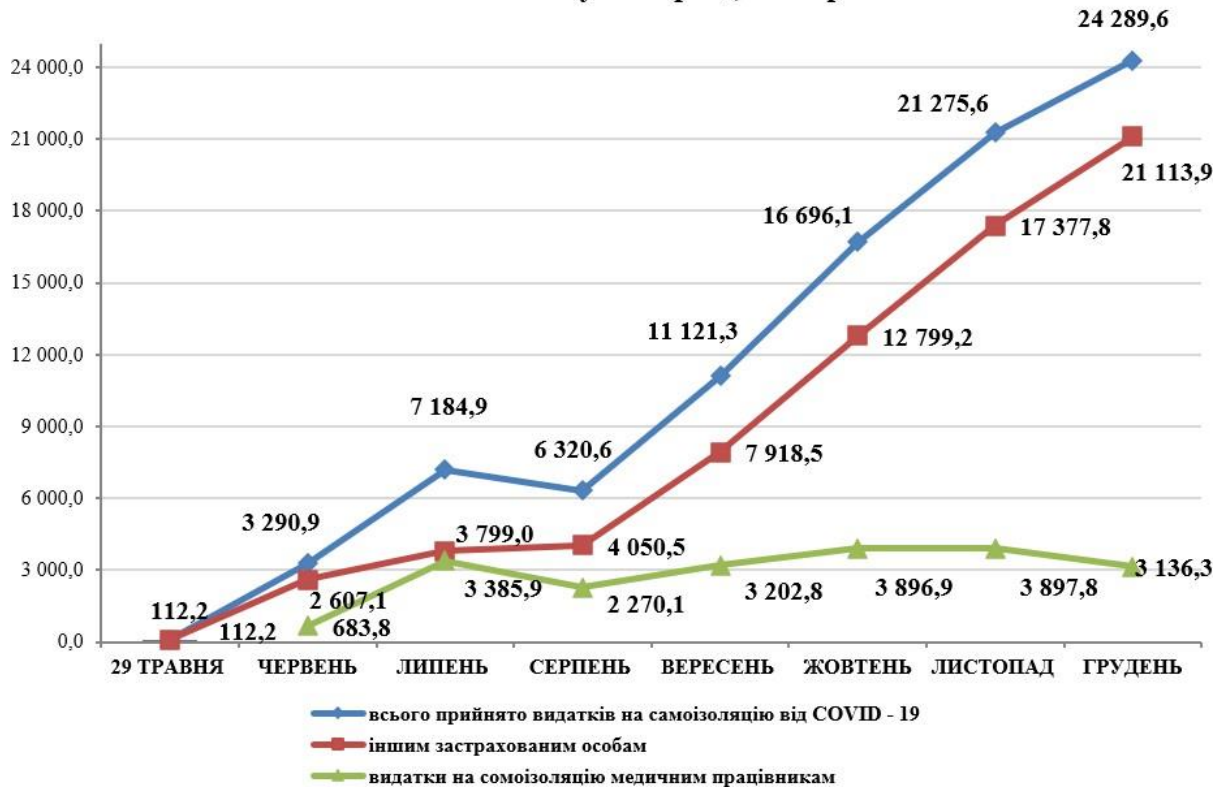

Рис. 2.12. Видатки фонду соціального страхування [12]

У 2020 році фонд отримав фінансову допомогу у сумі 233 млн. грн та забезпечив реалізацію державних гарантій щодо виплати медичним працівникам фінансової допомоги, яка передбачена законом.

У 2020 році фондом проведені страхові виплати медичним та іншим працівникам у тому випадку, якщо таким була встановлена певна група інвалідності:

- по 3 групі інвалідності - 630 тис. грн
- по другій групі інвалідності - 735 тис. грн.

Сім'ям медичних працівників, які загинули внаслідок інфікування covid-19 у процесі здійснення професійних обов'язків здійснювалися виплати на суму 60 млн гривень.

Окрім того відповідно до законодавства України здійснено фінансування одноразових страхових виплат всім медичним працівникам, які померли внаслідок інфікування covid-19 на суму 7,6 мільйона гривень

В Україні запроваджена нова соціальна виплата під час втрати доходів у період карантину для підприємців, що вибрали спрощену систему оподаткування і працюють у 1 та 2 групі, не використовують найману робочу силу, є платниками єдиного страхового внеску:

- на дітей до 6 років 1779 грн;
- від 6 до 10 років 2 218 грн.

Такі види виплат проводилися починаючи з травня місяця та до 1 вересня 2020 року і були поновлені у листопаді грудні 2020 року.

На виконання законів України в грудні 2020 року здійснено перерахування одноразових допомог підприємцям, які не працюють внаслідок протиепідемічних заходів у розмірі 8000 грн.

Пенсійним фонду України було зараховано практично 500 тис. платежів на суму 3,7 млрд. гривень. Повернуто платежів на загальну суму 53 мільйони гривень.

Діюча система соціальної допомоги повинна підтримувати усі вразливі групи населення, в тому числі тих людей та ті сім'ї, які виховують дітей в умовах, які не задовольняють у повній мірі їх соціальні потреби.

Окрім того система соціальної допомоги повинна підтримувати жінок у період вагітності, при народженні та усиновлені дітей. Вона повинна допомагати дітям, що залишені без батьківського догляду і є під опікою.

Окремі типи допомоги надаються дітям з інвалідністю у тому випадку, якщо один із батьків не хоче сплачувати аліментів.

Забезпечення ефективних умов функціонування сімей, які виховують неповнолітніх дітей може здійснюватися за рахунок формування матеріальної допомоги, а саме:

- фінансової допомоги по вагітності та пологах;
- соціальної допомоги, яка залежить від стану сім'ї та її сукупного рівня доходу;
- допомоги людям з інвалідністю;
- допомоги людині, що живе поряд із людиною з інвалідністю першої чи другої групи;
- допомоги дітям, що знаходяться у багатодітних сім'ях.

Державну допомогу у 2020 році отримало 3,7 мільйона громадян, в тому числі

- допомогу по вагітності - 130 тисяч осіб;
- допомогу при народженні дитини - 730 тисяч осіб;
- допомогу на дітей, по яких сформований догляд - 63 тис. осіб;
- хворим на тяжкі захворювання але, які не мають інвалідності - 1,8 тис. осіб;
- державну допомогу сім'ям із низьким доходом - 340 тис. сімей;
- державну допомогу особам з інвалідністю - 593 тисячі осіб.

В Україні з початку 2020 року зросли розміри допомог дітям, по яких є опіка чи піклування до 2,5 величин прожиткового мінімуму, для дітей з інвалідності до 3,5.

Величина фінансової допомоги дітям, які знаходяться під опікою чи піклуванням, зросла:

- на 1245 грн. – для дітей до 6 років;
- на 1552 грн. – для дітей до 18 років;
- для дітей що мають інвалідність на 3166 грн.

Таблиця 2.5

Величина допомоги для дітей, над якими встановлено опіку чи піклування

Категорія	Розмір допомоги з 01.01.2020, грн.	Розмір допомоги з 01.01.2021, грн.
Діти до 6 років	4 447,5	4 803
Діти від 6 до 18 років	5 545	5 988
Діти з інвалідністю до 6 років	6 226,5	6 724
Діти з інвалідністю від 6 до 18 років	7 763	8 383

Варто зазначити, що в Україні нарощуються гарантії формування допомоги матерям одиночкам та малозабезпеченим сім'ям. Дана допомога формується на адресній основі із використанням форм та методів, що стимулюють працездатних членів таких сімей забезпечувати себе самостійно.

Такі зміни відбувалися разом із зростанням рівня прожиткового мінімуму для дітей та для працездатних осіб, що сприяло можливості ефективно підтримати сім'ї із низькими доходами.

Упродовж дії карантину у 2020 році з метою мінімізації контактів між людьми:

- проведено виплату державних соціальних допомог без необхідності особистого звернення;
- запропоновано допомогу на дітей підприємцям, що обрали спрощену систему оподаткування.

Відповідно до існуючої концепції соціального захисту був розпочатий процес реформування соціальних інституцій, які здійснюють реалізацію сформованої політики у соціальній сфері.

У 2020 році була сформована національна соціальна сервісна служба України. Ця служба наділена правами органів виконавчої влади. Вона є відповідальною за управління державною політикою у системі соціального захисту.

Національна служба повинна виконувати власні функції та повноваження, використовуючи територіальні органи, які повинні бути сформовані упродовж 2021 року, використовуючи існуючу кадрову та матеріально-технічну базу органів соціального захисту місцевих державних адміністрацій.

Формування системи контролю за дотриманням вимог законодавства у процесі формування державної підтримки повинно надати змогу збільшити результативність системи соціального забезпечення.

2.3. Оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту

Діюча державна система фінансування ЖКП за рахунок субсидій є основним джерелом соціального захисту людей. Вона вже показала власну результативність і в умовах зростання цін на тарифи допомогла великій кількості людей.

Використовуючи дану програму держава надає грошові компенсації громадянам витрат на оплату житлово-комунальних послуг в рамках окремих нормативів їх споживання. Величина нормативних платежів за ЖКП оцінюється на індивідуальній основі, використовуючи діючу нормативну систему і загалом залежить від місячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу

Такий принцип забезпечує соціальну справедливість, а саме якщо сім'я має незначні доходи, то вона повинна платити меншу плату за житлово-комунальні послуги.

Так у 2020 році в Україні використовуються дві основні моделі надання пільг та житлових субсидій :

- перша форма, у якій кошти перераховується на власний рахунок, який відкривається в Ощадбанку, а звітти спрямовуються на оплату житлово-комунальних послуг, відповідно до поданих заявок комунальних організацій;
- друга - здійснюється готівкою. Готівка виплачується кожній конкретній людині шляхом перерахування певної суми коштів на банківський рахунок у відповідній банківській установі. Розрахунки за ЖКП проводять споживачі самостійно.

95 відсотків усіх житлових субсидій у 2020 році надавалося у формі готівкової форми.

З метою покращання якісних рис державної соціальної політики із підтримки населення у 2020 році:

- у травні місяці призначалися субсидії на наступний період без звернення громадян;
- здійснювались додаткові заходи стосовно соціального захисту громадян, що втратили роботу у зв'язку із карантинном;
- надавалися додаткові компенсації витрат на оплату комунальних послуг за рахунок збільшення соціальних нормативів використання електроенергії, природного газу, води;
- проводилося відтермінування плати за житлово-комунальні послуги

У 2020 році був удосконалений порядок надання житлових субсидій, згідно із яким вона надається:

- на загальних підставах громадянам, які отримали право власності на житлове приміщення за 12 місяців перед запитом за отримання субсидії. Такі громадяни могли отримувати житло шляхом успадкування;
- за рішенням комісії сім'ям, у складі яких є особи, що працюють офіційно за кордоном із якими Україна немає заключених договорів про соціальне забезпечення.

У 2020 році передбачена можливість надання на загальних основах житлових субсидій тим особам, яким надається допомога по безробіттю на час карантину.

У 2020 році житлові субсидії отримували 3,1 мільйони сімей. Субсидії на закупівлю твердого та рідкого пального в 2020 році отримали 380 тисяч сімей. Україні 2020 році на обліку перебувало 69 тис. дітей-сиріт, які позбавлені батьківської опіки. В інтернатах та решту закладах перебуває 77 тис. дітей, з них цілодобово 34 тис. У 2020 році їх кількість знизилася на 19 відсотків у порівнянні із 2019 роком.

У 2020 році здійснювалося кроки щодо реформування системи догляду та виховання дітей. Проте на сьогоднішній день основним є формування методів профілактики соціального сирітства. Це є важливим завданням держави із соціального захисту дітей.

Продовжуються в Україні розвиватися послуги із патронату над дитиною. Це є інноваційна послуга по тимчасовому догляду. За офіційними даними, у 2020 році надано послуг 7 тисячам таких сімей.

Станом на 01.12.2021 є 168 патронатних вихователів, які приймають 936 дітей. Це на 90 дітей більше ніж у 2019 році. На початок 2021 року сімейні форми виховання охоплюють 64 тис. дітей, що складає 92 відсотки від загальної їх кількості.

Найбільш ефективною формою влаштування дітей є опіка. 49 тис. дітей знаходяться у системі піклування. Вони переважно влаштовані у сім'ях власних родичів.

На даний час в Україні є більше 1200 дитячих будинків сімейного типу. Окрім того існує більше трьох тисяч прийомних сімей, у яких виховується 14 тисяч дітей.

У 2020 році для надання державної допомоги дітям-сиротам та дітям, які знаходяться без сімейного піклування передбачено видатки у сумі 1 млрд 600 мільйонів гривень. Касові видатки склали 1 млрд. 309 мільйонів гривень.

З ціллю оптимізації процесів розвитку сімейних форм утримання дітей у 2020 році:

- забезпечено підвищення середньомісячного розміру соціального забезпечення дітей сиріт, які є позбавленими батьківського піклування до розміру прожиткового мінімуму;
- розмір грошового забезпечення прийомним батькам, вихователям збільшено до одного прожиткового мінімуму на кожну прийомну дитину;
- внесено зміни до законодавства України про дитячі будинки сімейного типу з ціллю підвищення якості функціонування даних типів догляду за дітьми;
- надано можливість дітям-сиротам, що проживають та виховуються у прийомній сім'ї чи в дитячих будинках сімейного типу до 23 річного віку жити там, в незалежності від того чи навчаються вони у закладах професійної чи вищої освіти;
- надано можливість дітям-сиротам після досягнення ними 23 років отримати грошову компенсацію за належне їм жила приміщення.

Законом передбачається удосконалення системи обліку громадян, яким є необхідне покращення житлових умов. Тут мова йде і про дітей-сиріт.

На сьогодні в Україні є більше 18 тисяч дітей, що потребують постійного догляду. Їх кількість з року в рік постійно знижується. Упродовж 2020 року було усиновлено майже 1300 дітей-сиріт. Із них:

- громадянами України - 992 дитини;
- іноземцями - 247 дітей.

Сьогодні в Україні намагаються сформувати такі умови, щоб громадяни України переважно здійснювали усиновлення. Це означає, що перевага надається в національному усиновленні над наддержавним.

Станом на початок 2021 року громадянами України усиновлено у 4 рази більше дітей, ніж іноземними громадянами.

В Україні розвивається система підготовки людей, які бажають здійснювати установавання та виховання дітей-сиріт або дітей, які позбавлені батьківського піклування. Така система є спрямованою на те, щоб зменшити кількість випадків скасування усиновлення або визнання його недійсним.

Сьогодні існує 24 тис. дітей, які не мають житла. Це складає практично 35 відсотків від загальної кількості таких дітей.

Станом на початок 21 року 33 тисячі дітей-сиріт є на квартирному обліку та потребують покращення умов життя. У 2020 році було передбачено 800 мільйонів гривень на закупівлю житла дітям-сиротам та ти, що живуть без батьків. В тому числі виділялися кошти у формі грошової компенсації на закупівлю житла.

Зокрема виділено 1700 квартир для сиріт. Куплено 18 будинків сімейного типу. У 2020 році здійснено оздоровлення 161 тис. дітей, що складає 4 відсотки від усіх дітей шкільного віку.

У 2020 році кожна родина, в якій народилась дитина, отримує від держави натуральну допомогу „Пакунок малюка” – дитячий набір із майже 90 необхідних товарів, зокрема дитячого одягу, розвиваючих іграшок та засобів гігієни, або виплату вартості згаданої матеріальної допомоги.

Починаючи з 01.07.2021 за бажанням отримувача допомоги надається грошова компенсація вартості одноразової натуральної допомоги „ПМ”. За 2020 рік 154 тис. сімей отримали „ПМ” та 82,3 тис. сімей отримали грошову компенсацію вартості одноразової натуральної допомоги.

З метою соціального захисту сімей з дітьми затверджено форму фінансування вартості послуг із догляду за дітьми до 3 років „Муніципальна няня”. Сума виплати компенсації послуги „МН” в 2020 році становила 1 779 гривень та 3 558 гривень для дітей з інвалідністю. За 2020 рік 59 тис. осіб отримували компенсацію послуги „МН”.

В Україні налічується більш як 2 млн. людей, що мають інвалідність. Близько 600 тисяч окремих громадян, у тому числі осіб з інвалідністю кожного року потребують забезпечення технікою та решта типами реабілітації. Державний бюджет України на 2020 рік на зазначені цілі передбачав 1 605 млн. гривень.

У 2020 році на забезпечення певних людей технічними засобами реабілітації було передбачено видатки у сумі 1 604,47 млн гривень, що становить 100 % від потреби.

Громадян, що мають інвалідність, дітей-інвалідів та певні групи людей забезпечено об'єктами реабілітації [12]:

- протезно-ортопедичних виробів на суму 853 млн грн;
- кріслами колісними на суму 358 млн грн;
- засобами реабілітації на суму 100 млн грн;
- здійснення ремонту засобів реабілітації на суму 53 млн грн;

Забезпечено компенсацію за самостійно придбані спеціалізовані прилади для комунікацій, для обміну інформацією, решту засобів для забезпечення рухомості, переміщення та підйому на суму 12,12 млн. гривень.

Вирішення проблем із надання реабілітаційних послуг громадянам із інвалідністю, дітям, які її потребують є основним чинником, що здійснює вплив на можливість інтеграції їх у суспільство.

Висновки до розділу 2

Провівши аналіз у 2 розділі можна сформулювати такі висновки.

1. Соціальна політика України повинна бути сформована з метою забезпечення добробуту, усунення різномірних негативних процесів, які знижують рівень доходів людей
2. Індекс людського розвитку України у 2020 році дорівнював 0,71 і знижується по відношенню до попереднього року.
3. У 2020 році мінімальна зарплата зросла на 19 відсотків, прожитковий мінімум на 8 відсотків, середньомісячна зарплата на 11 відсотків, реальна зарплата зросла на 108%.
4. Розмір пенсії збільшився на 14 відсотків у порівнянні з 2019 роком. Чисельність пенсіонерів, які отримують низький рівень пенсії зменшилася по відношенню до 2019 року. У 2020 році зросли страхові виплати на 11 відсотків.
5. В Україні підвищено прожитковий мінімум. Зросли обсяги державної допомоги дітям-сиротам.
6. Запроваджено надбавку у величині 40% до прожиткового мінімуму для людей, які не можуть працювати.
7. Упродовж 2020 року спостерігалася позитивна динаміка щодо зростання доходів населення. Номінальні доходи населення збільшилися на 6 % порівняно з 2019 роком.
8. Дохід у розрахунку на одну особу у 2020 році становив майже 74 тис.грн., що на 6 % більше, ніж у 2019 році.
9. За 2020 рік зросли ціни практично на всі товари.
10. У 2020 році розмір прожиткового мінімуму підвищився на 8,0 %
11. Відносний рівень бідності знизився на 2 відсотки і склав 22 %.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

3.1. Форми оптимізації соціальної політики в Україні.

Сучасний стан економіки України є таким, який не може забезпечити ефективний розвиток соціальної системи. Низький рівень ефективності управління економічною системою, постійні зміни в законодавстві, відсутність ефективних систем правового забезпечення управління соціальним захистом, неефективність існуючих видів державної підтримки людей призводять до того, що значна кількість людей залишаються без державного захисту. Соціальна політика не може бути сформована оптимальним способом, якщо не будуть здійснені реальні кроки із розвитку економічної системи, за рахунок використання інноваційних підходів, проведення реформ, які підвищують рівень соціальної підтримки громадян. Усі реформаторські дії мають бути спрямовані на те, щоб радикально змінити становище людей, у напрямку покращення, дотримуючись принципів адресності соціальної допомоги.

Основними напрямками роботи у цій сфері повинні стати:

- створення передумов для проведення соціальних реформ;
- розвиток економіки;
- дотримання прав людей;
- розвиток суспільних відносин;
- забезпечення активної ролі держави у розвитку соціального захисту громадян;
- розвиток системи соціальної підтримки громадян;
- формування ефективних умов життєдіяльності;
- забезпечення зростання рівня доходів людей;

- забезпечення рівних можливостей для усіх людей;
- формування функціонального зв'язку між затратами праці і доходом;
- стимулювання підприємницької діяльності;
- нормалізація рівня доходів людей;
- забезпечення існування процесів відтворення населення;
- підвищення ефективності соціальних відносин.

Процес розвитку економічної системи повинен розпочинатися з підбору ефективних методів надання допомоги, забезпечуючи її адресність, що повинно сформувати значний рівень її ефективності. Допомога повинна направлятися тим громадянам, які потребують в першу чергу. Такий підхід буде супроводжуватися зниженням рівня витрат та підвищенням рівня ефективності функціонування соціальної сфери.

В ряді випадків можна використовувати так зване конкурсне фінансове забезпечення з метою нормалізації соціальної сфери. Цей тип фінансового забезпечення соціального захисту надає змогу захистити громадян використовуючи існуючі ринкові механізми. Вона є більш ефективним методом надання допомоги ніж адміністративні.

Для того, щоб формувати дієву систему адресної допомоги потрібно:

- провести оцінку доходів та матеріального забезпечення всіх членів сім'ї,
- визначити основні фактори, які негативно впливають на рівень доходів сімей;
- сформувати набір послуг, які повинні допомогти сім'ї отримати додатковий дохід;
- утворити систему ефективної взаємодії держави та громадян;
- створити дієві системи професійної підготовки людей;
- забезпечити постійний контроль за ефективністю управління коштами соціальної сфери.

Такий вид допомоги повинен включати в себе і окремий тип соціальної відповідальності людей, які її отримують. Тут повинен здійснюватися контроль за усім пакетом соціальних послуг, за процесами надання соціальної допомоги. Він повинен зобов'язати громадян здійснювати пошук можливостей забезпечення себе доходами самостійно.

Поряд із цим не варто допускати наявності процесів соціального нігілізму. Всі громадяни, які отримують соціальну допомогу повинні здійснювати різні кроки щодо пошуку доходу, пошуку роботи, пошуку можливостей забезпечити себе самостійно. Можна стверджувати, що маючи неефективну економіку, Україна сьогодні є не в змозі забезпечити усіх людей соціальною допомогою, а значить люди повинні, переважно, забезпечувати власні потреби самостійно.

У світі не існує жодної країни, яка б повністю пододала бідність. Усі вони формують різні програми оптимізації ринку робочої сили, зростання рівня оплати праці, стимулювання бізнесу до легалізації доходів. Увага концентрується на цільових програмах із соціального захисту, розвитку зайнятості.

Тут йде постійна зміна пріоритетів з метою формування такої системи, яка б мала максимальний рівень ефективності.

Поряд із формуванням ефективного соціального захисту держава повинна сприяти інформатизації власних дій у цій сфері для надання необхідної інформації громадянам про існуючі програми соціальної допомоги. У процес формування соціального забезпечення потрібно включати місцеві органи влади. При цьому варто концентрувати увагу на питаннях збільшення доступних пакетів соціальних послуг та зростання обсягу фінансових ресурсів, які надаються людям, що потребують допомоги. Місцеві органи влади зобов'язані активувати власну діяльність у процесі формуванні соціальної політики, підвищенні якісних рис

соціальних стандартів якості життя. При цьому слід дотримуватись принципів ефективної взаємодії між соціумом та державою.

У сьогоденних умовах держава повинна змінити своє відношення до процесу фінансування соціальної сфери, до системи формування соціальних пільг. Пільги в Україні повинні надаватися, виходячи із рівня доходу людей, їх матеріального стану, статків усіх членів сім'ї. При цьому повинен здійснюватися постійний контроль за рівнем доходів громадян, за вартістю майна в їх управлінні, за джерелами їх фінансування. Має бути створена система у якій люди, які одержують значні доходи не повинні отримувати різного роду допомоги, а покривати власні потреби за рахунок власних ресурсів. Уряд повинен створити умови у яких сім'ї, які мають середній рівень доходу в Україні не повинні отримувати соціальної допомоги.

Перш аніж надавати фінансову допомогу чи пільги окремим громадянам потрібно здійснювати оцінку потреби сім'ї у такій допомозі. Розмір фінансової допомоги повинен корелюватися із рівнем статків громадян, суттєво відрізнитися залежно від рівня їх доходів. Якщо не припинити практику фінансування усіх потреб у соціальній допомозі, то люди, які мають низькі доходи не отримають додаткових коштів для фінансування власних потреб. Потрібно, щоб всі громадян в Україні мали рівний доступ до соціального забезпечення.

Проведений аналіз вказує на те, що в Україні значна частина населення отримує соціальну допомогу або пільги. Законодавство нашої країни надає право різним людям отримувати різного типу соціальну допомогу. До таких груп людей, які можуть отримувати певні види пільг відносять ветеранів праці, ветеранів війни, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, громадяни, що отримали право одержувати пільги за професійною ознакою і т.д. Сьогодні потрібно створити умови за

яких одна людина не може отримувати соціальну допомогу використовуючи кілька різних типів соціальних статусів.

Сьогодні в Україні є значна кількість людей, які потребують підтримки. Можна зазначити, що держава маючи незначні фінансові ресурси неспроможна профінансувати усі потреби в повному обсязі. Міністерство соціальної політики зазначає, що з року в рік у державному бюджеті формується значна сума ресурсів на соціальну допомогу.

Проведені аналітичні розрахунки свідчать про те, що для обслуговування усіх допомог є необхідною сума, що є більшою за половину бюджету.

Наступною проблемою із якою стикається система соціальної допомоги це відсутність законодавства, яке не давало змогу чітко сформулювати процедуру надання пільг.

Проте найбільш важливими проблемами на сьогоднішній час є невеликий рівень фінансування найбільш бідних верств людей за рахунок використання системи соціальної підтримки. Окрім того потрібно удосконалювати процеси адресності соціальних допомог.

Серед українських політиків немає однозначної позиції та розуміння потреби зміни системи соціальної підтримки громадян, зростання ефективності пенсійної системи. Поряд із тим, що здійснюється ряд кроків із удосконалення системи соціального забезпечення, вона ще містить в собі значну кількість проблем. До них можна віднести:

- низький рівень адресності соціальної допомоги,
- невідповідність між потребами у фінансових ресурсах на соціальний захист та реальними можливостями їх отримання
- неповне фінансування медичного обслуговування людей, що не дозволяє підтримати дану систему на належному рівні.

Для того, щоб підвищити адресність соціальних пільг потрібно відходити від діючих принципів їх формування та здійснювати орієнтацію усієї системи на конкретних людей. Проводячи розрахунки варто визначати рівень поточних доходів людей, які потребують допомоги і формувати їм адресну допомогу лише тоді, коли вартість їх доходів є нижчою за середній рівень.

Для того, щоб удосконалити результативність пенсійної системи, на наш погляд, потрібно постійно підвищувати максимальну величину пенсії за віком. Разом із тим варто здійснити детінізацію заробітних плат, що буде сприяти зростанню доходів соціальних фондів та їх видатків.

З метою накопичення необхідної суми фінансових ресурсів для утримання системи медичного забезпечення варто упровадити обов'язкове медичне страхування. Це у свою чергу сприятиме зниженню навантаження на бюджети різних рівнів та підвищить рівень витрат на охорону здоров'я

Наступним кроком в удосконаленні системи соціального захисту є формування процесів контролю за доходами громадян, які потребують допомоги. Можна стверджувати, що це сприятиме зростанню усіх витрат на управління соціальною системою. З іншої сторони, ефективність системи соціального забезпечення значно підвищиться. Сума витрат знизиться за рахунок того, що не будуть фінансуватися особи, які мають достатній дохід для власних потреб.

Вітчизняне законодавство повинно бути переформатоване у такий спосіб, щоб один законодавчий документ описував усю систему соціальних послуг, що дозволило б сформувати її більш ефективно.

Ще одним напрямком роботи соціальної системи є допомога окремим громадянам, які мають інвалідність. Тут потрібно запровадити дієву систему працевлаштування таких громадян, забезпечуючи при цьому їм достатній рівень доходу для власної діяльності. До таких компаній, що використовують працю вищезазначених людей потрібно упровадити пільгові умови

функціонування. Окрім того, для них потрібно запроваджувати формувати держзамовлення.

Ми пропонуємо збільшити державну соціальну допомогу дітям з інвалідністю і встановити її:

- ◀ громадяни, інваліди із дитинства I групи – 200% прожиткового мінімуму;
- ◀ громадяни, інваліди із дитинства II групи – 150 % прожиткового мінімуму;
- ◀ громадяни, інваліди із дитинства III групи – 120 % прожиткового мінімуму.

Державна допомога особам з інвалідністю із дитинства повинна призначатися на увесь термін інвалідності, який засвідчений відповідними органами соціально-медичної експертизи. Процедура такої експертизи повинна бути значно спрощена. Державна соціальна допомога повинна у таких випадках призначатися із дня формування травматизму на весь термін інвалідності.

3.2. Напрямки удосконалення системи соціального захисту

Головним напрямком змін у системі соціального забезпечення є реформування оплати праці, яка повинна бути сформована відповідно до стандартів розвинених країн світу. Поряд із цим повинні бути здійснені зміни у системі пенсійного забезпечення. Зокрема необхідно запровадити систему адресної допомоги.

Необхідність проведення радикальних змін є пов'язаною із базовими завданнями у процесі здійснення соціальних реформ

Основним кроком у реформуванні системи соціальної політики є формування умов для ефективної праці. Саме вона повинна приносити значні доходи громадянам. Особливого значення тут набирає важливість робочої сили, її ціна. Можна зазначити, що в даний момент часу в Україні є низькою мінімальна заробітна плата. Вона не може задовольнити усіх потреб громадян.

Звідси потрібно розробити нові принципи оцінки та удосконалити розрахунки мінімальної заробітної плати з метою надання їй функцій державних гарантії фінансового забезпечення. Ми вважаємо, що рівень зарплати повинен бути встановлений на такому у розмірі, щоб забезпечити вартість споживчого кошику.

Такі методи управління повинні бути основними у процесі вирішення проблеми з бідністю. Увагу потрібно виділити процесам легалізації доходів у системі оплати праці. Окрім того необхідно забезпечити зростання заробітної плати і за рахунок цього підвищити рівень надходжень коштів до фонду соціального страхування, до місцевих бюджетів.

Наступним кроком повинна стати процедура удосконалення пенсійної системи з ціллю зростання величини пенсії, запровадження ефективних та справедливих методів нарахування пенсії, забезпечення умов стабілізації фінансового стану пенсійного фонду, зростання результативності солідарної системи, нарощення показників ефективності діяльності пенсійної системи та зростання рівня зайнятості населення.

Ще одним методом формування ефективних процесів у пенсійній системі є посилення взаємозв'язків між пенсійним страхуванням та індивідуальними соціальними внесками. В даній системі варто зберегти можливість людей достроково вийти на пенсію. Зокрема така можливість повинна бути надана матерям, які виховують дітей, громадянам що отримують інвалідів.

Окрім того, варто змінити державну політику у сфері пенсійного забезпечення, зокрема зняти будь-які обмеження на величину пенсії. Потрібно платити пенсійні платежі людям-пенсіонерам, які працюють. Якщо людина заробила собі пенсію, то вона повинна мати можливість отримати її повністю.

Варто приймати усі заходи щодо унеможливлення зниження величини пенсій для жінок, які вийшли на пенсію у 55 років. Розмір пенсії повинен виплачуватися в повному обсязі. Окрім того необхідно створити ефективно

соціальну допомогу для непрацюючих осіб, які є пенсійного віку, але мають низький рівень трудового стажу. Ці люди повинні мати право на отримання соціальної допомоги.

Наступним етапом реформування пенсійної системи є підвищення пенсій для тих людей, які мають суттєвий стаж роботи, але отримують низький рівень пенсій у зв'язку із негативним станом вітчизняної економіки. Потрібно запропонувати певні механізми приросту рівня пенсії для пенсіонерів, що мають великий страховий стаж та мізерні доходи. Вони мають права на отримання відшкодування, яке повинно бути абсолютним. Окрім того, варто звернути увагу на формування законопроектів щодо забезпечення військовослужбовців пенсіями.

Державним органам влади необхідно постійно модернізувати систему соціального захисту людей, які змінили місце проживання. В даний час відповідно до статистичних даних їх кількість є більшою півтора мільйона людей. Окрім того варто внести певні зміни до законодавства з метою удосконалення пенсійного забезпечення для осіб, які тимчасово перебувають на неконтрольованій Україною території.

Що стосується системи інституційного догляду, то держава зобов'язана здійснювати кроки щодо удосконалення процесів виховання дітей у сімейному середовищі. Основним організатором такої політики повинні стати місцеві органи влади. Окрім того потрібно формувати нові та розвивати програми із будівництва будинків дитячих сімейного типу. Держава зобов'язана виділяти значну кількість коштів на закупівлю соціального житла для дітей-сиріт і після завершення їх навчання вони повинні отримати власне житло.

Варто приділяти значну увагу удосконаленню вітчизняного законодавства у сфері зайнятості. В даний час в Україні 16 мільйонів людей мають роботу, але застрахованими тільки є 10 мільйонів. Усього пенсіонерів в Україні є більше 12 млн. чол. Звідси можна зробити висновок, що велика частка громадяни, які мають змогу працювати не є учасниками системи

соціального страхування. А звідси значна кількість фінансових ресурсів не надходить до Пенсійного фонду. Практично 4 млн громадян отримують зарплату в конвертах.

Усе це не сприяє можливості сформувати ефективну пенсійну систему, бо значна частка громадян не приймає участі у формуванні її активів.

Поряд із цим усі громадяни мають право на отримання пенсії. Звідси надзвичайно важливим є

- легалізація доходів і залучення їх до соціального страхування;
- розвиток ринку робочих місць і нарощення рівня зайнятості громадян.

Можна зазначити, що за останні кілька років відбулися позитивні зрушення стосовно кількості застрахованих осіб. З метою формування більш оптимальних механізмів управління фінансовими ресурсами повинні прийматися відповідні рішення. У законодавстві потрібно прописати необхідність розширення кількості громадян, які є платниками єдиного соціального внеску. Окрім того паралельно повинен здійснюватися розвиток економічної системи. Такий розвиток буде сприяти створенню робочих місць для людей та досягненню оптимального рівня функціонування системи соціального захисту.

Державні органи повинні комунікувати із місцевими органами влади з ціллю ліквідації тіньової зайнятості і тіньових трансфертів. Для цього варто формувати раціональні та оптимальні методи контролю за робочою силою та удосконалити трудове законодавство. Тут основними проблемами, які варто розглянути наступні. Зокрема усі відносини між продавцями та людьми повинні бути оформлені трудовими договорами, заробітна плата повинна виплачуватися у розмірах, які є вищими за

мінімальну заробітну плату. Повинні використовуються методи погашення заборгованості із виплати заробітної плати.

Здатність швидко реформувати систему соціальної допомоги пов'язана з ефективністю функціонування органів місцевої влади. Основним напрямком діяльності у даній системі має бути формування відповідного захисту для людей, що мають низький рівень доходів. Додатковим напрямком допомоги таким людям є формування житлових субсидій. Для того, щоб удосконалити програму надання субсидії варто приділяти увагу питанням адресності такої підтримки. Окрім того державні органи можуть запроваджувати інші види допомоги зокрема здійснювати монетизацію субсидій і проводити взаєморозрахунки із тими підприємствами, які надають громадянам комунальні послуги.

Ще одним напрямком розвитку державних соціальних програм є реформування діючої системи пільг. Основним завданням тут є створення таких умов, у яких фінансові ресурси повинні були слідувати за людиною. Значну кількість діючих соціальних програм можна було б перевести у систему компенсацій за послуги, які може собі людина обирати, виходячи із власних потреб. Зокрема можна використовувати механізми компенсації за лікування людей з інвалідністю, ветеранів антитерористичної операції. Значну частину коштів усіх бюджетів варто виділяти для забезпечення окремими типами засобів осіб, що є інвалідами, що буде сприяти покращенню процесів їх забезпечення матеріальними ресурсами. Повинен бути сформований комплексний підхід до загальної підтримки таких громадян, забезпечуючи право на житло, на проїзд на оплату комунальних послуг.

Реформування соціальної сфери повинно здійснюватися поряд із змінами у діючій соціальній політиці держави, у якій повинні бути закладені ефективні методи адміністрування соціальних програм. Тут

мають бути сформовані абсолютно нові принципи управління ресурсами, які сприятимуть підвищенню ефективності контролю за використанням коштів. Для зростання обсягів надання соціальних послуг в Україні потрібно створити центри надання таких послуг, у яких громадяни зможуть вибирати собі послуги які їм потрібні. Формування таких центрів має відбуватися за рахунок коштів місцевого та державного бюджету України.

Важливим напрямком оптимізації системи соціального захисту є постійний контакт із людьми, які потребують опіки. Зокрема це літні люди, особи-інваліди. Соціальна система повинна розвиватися у такий спосіб, щоб досягнути оптимальності в управлінні грошовими активами. Це надасть змогу більш ефективно формувати фінансове забезпечення для людей, які потребують соціальної уваги. Такі послуги повинні надаватися людям, які мають складнощі у житті. Поряд із цим потрібно розвивати систему внутрішньої соціальної інфраструктури.

Актуальною проблемою до сьогодні залишається формування дієвої допомоги учасникам антитерористичної операції. Така система повинна включати не лише фінансову допомогу, але різноманітні процедури, методи реабілітації людей. В українському законодавстві потрібно змінити ряд норм, концентруючи увагу на фізичній, медичній та психологічній реабілітації. Окрім цього потрібно забезпечувати соціальну та професійну адаптованість таких людей у суспільстві.

Поряд з цим потрібно забезпечити наявність прозорих механізмів виділення та використання коштів у цій сфері, розширювати спектр послуг, які можуть бути надані таким особам. Сьогодні варто концентрувати увагу на створенні системи повного фінансування протезування, забезпечення технічними засобами, житлом, а також формувати державні програми з метою залучення людей до суспільних процесів.

Варто інтенсифікувати договірні відносини із інститутами професійного навчання, зокрема із закладами середньої професійної освіти,

вищої освіти. Для таких людей потрібно формувати курси іноземних мов. Кошти на ці цілі потрібно використовувати із місцевих бюджетів.

В Україні існує концепція державної програми розвитку рівних можливостей для чоловіків і жінок. Метою даної концепції є вдосконалення системи забезпечення прав та свобод жінок та чоловіків у всіх сферах соціального життя. При цьому передбачається використання високих стандартів життя людей.

Приймаючи участь в суспільному житті та в економічних процесах жінки мають право на соціальний захист та пенсійне забезпечення. Окрім того, вони мають можливості для власного розвитку. Звертаючи увагу на той факт, що жінки складають більше половини усього населення країни, процес реалізації потенціалу жінок є одним із основних факторів розвитку України. Отже держава повинна активізувати власні зусилля на створення адекватного системного захисту жінок з метою розвитку їх прав, забезпечуючи при цьому зростання економічного потенціалу України.

Стосовно політики державної допомоги сім'ям, жінками із дітьми та молоді, то розв'язання усіх значущих проблем тут має формуватися на законодавчому рівні. При цьому повинні бути дотримані ефективні умови для розвитку сімей з метою виконання нею виховної, соціальної функції. Повинні на практиці дотримуватися основні принципи рівності прав жінок та чоловіків, здійснюватися політика щодо влаштування на роботу молоді, проводитися профілактика злочинності.

Основними напрямками удосконалення цієї сфери повинні стати:

- формування базових економічних умов для зміцнення сім'ї та підвищення авторитету шлюбу;
- формування фінансової допомоги малозабезпеченим;
- розвиток процесів надання фінансової допомоги молодим сім'ям та самотнім матерям;
- розвиток системи кредитування з метою забезпечення молоді житлом;

- розвиток системи інформатизації суспільства шляхом надання сім'ям, членам сімей усієї інформації стосовно розвитку суспільної системи;
- забезпечення існування соціального партнерства в державі шляхом перерозподілу відповідальності між батьками та дітьми;
- фінансування сімей, які мають низький рівень доходів;
- боротьба із міграцією;
- попередження безробіття серед жінок та молоді.

Основними напрямками розвитку ринку праці, зайнятості населення мають стати:

- постійний моніторинг потреб економічної системи в робочій силі;
- створення ринку професій;
- розробка основних регіональних та галузевих пріоритетів формування нових робочих місць;
- підвищення рівня мотивації та економічної активності громадян. Це можна зробити за рахунок розвитку малого та середнього бізнесу. Тут можуть використовуватися різні форми отримання доходу зокрема, самозайнятість, сімейний бізнес;
- нарощення рівня мобільності громадян з метою розподілу працюючих між областями;
- зниження рівня безробіття шляхом формування активної та системної державної політики зайнятості;
- розвиток систем підготовки та перепідготовки людей з урахуванням реальних потреб громадян на ринку праці;
- удосконалення процесів соціального захисту людей, що позбавлені роботи.

Одним із пріоритетів у системі розвитку державної політики є активність держави стосовно нарощення фінансових ресурсів громадян. Дані процеси повинні включати усіх людей, зокрема працюючих і які не працюють.

Основною ціллю даної системи є зростання реальних доходів громадян у 2 рази на наступних 5 років.

Загальними формами державної політики щодо впливу на збільшення фінансових ресурсів громадян є, оптимізація податкового законодавства з ціллю зниження загального навантаження на заробітну плату та на доходи окремих людей, активізація діяльності громадян щодо формування приватної власності, зокрема на землю та отримання фінансових ресурсів із цих операцій, створення нових робочих місць за рахунок використання малого та середнього бізнесу, окремих систем самозайнятості. При цьому здійснюється оптимізація інвестиційних процесів, реформується майнові відносини.

Загальними напрямками політики у сфері оплати праці є:

- забезпечення постійного зростання вартості робочої сили,
- забезпечення зростання величини доходів громадян
- розробка нових економічних стандартів стосовно мінімальної заробітної плати громадян
- посилення ролі держави на процеси нормування праці,
- використання дієвих систем та стимулів до високопродуктивної.

Підприємства повинні залучати працівників до розподілу прибутку, до визначення розміру заробітної плати, використовуючи внесок кожного громадянина у дохід підприємства. Потрібно підвищувати ефективність праці працівників сфери бюджету, забезпечувати стійке нарощення вартості заробітної плати у структурі ВВП, формувати механізми регулювання фонду оплати праці, залежно від результатів діяльності.

Необхідною умовою оптимізації соціальної системи є досягнення стабільності в економічному розвитку країни, досягнення миру та розвитку демократії, удосконалення соціальних та трудових відносин на всіх рівнях. Тут важливим упроваджувати абсолютно нові підходи до якості соціального партнерства, розвитку сфери співробітництва та взаємодії усіх органів державної влади.

З метою формування даної цілі необхідно:

- удосконалювати законодавчу базу у сфері соціально-трудова відносин;

- забезпечувати розвиток соціального партнерства;
- підвищувати роль держави, яка може виступати гарантом ефективності соціальних відносин;
- сприяти формуванню ефективних умов для розвитку;
- забезпечити формування ефективної системи нагляду за дотриманням соціально-економічних прав громадян;
- збалансувати інтереси окремих соціальних верст населення;
- врегульовувати виробничі та трудові відносини;
- здійснювати удосконалення механізмів проведення колективних договорів;
- запроваджувати системні консультації з приводу удосконалення системи соціальних відносин;
- формувати колективні договори;
- забезпечувати розвиток систем соціального партнерства на регіональному рівні;
- проводити активну політику розвитку;
- запобігати появі колективних трудових спорів;
- використовувати компромісні соціальні механізми;
- використовувати арбітражні процедури врегулювання спорів;
- удосконалювати систему підготовки та перепідготовки кадрів.

Підсумовуючи вищезазначене можна стверджувати, що система соціальної допомоги, яка існує сьогодні в нашій країні не може адекватно здійснити соціальну підтримку громадян у випадку настання певних типів ризиків.

Реформування даної системи повинно здійснюватися на основі формування абсолютно нових підходів до оцінки діючих соціальних програм. Ці зміни повинні бути здійснені з метою удосконалення систем використання бюджетних ресурсів.

Для забезпечення підтримки найбільш бідних людей повинно бути:

- запроваджено систему гарантування мінімального сукупного доходу сім'ї;
- удосконалено систему адресної допомоги за рахунок впорядкування усіх пільг та допомог і, які можуть надаватися окремим громадянам;
- проведено оптимізацію діючих механізмів формування субсидій на оплату комунальних послуг;
- запроваджено нові форми надання субсидій з метою забезпечення їх життєдіяльності;
- здійснено оптимізацію законодавчої бази з метою формування адресної допомоги бідним громадянам;
- створено ефективну систему контролю за використанням коштів на соціальну допомогу;
- запроваджено інформаційну систему обліку громадян, що отримують соціальну допомогу.

Висновки до розділу 3

Провівши роботу над 3 розділом можна сформулювати наступні висновки.

Існуюча система державного соціального захисту має наступні особливості:

- неефективність державного управління сферою соціальних послуг;
- низький рівень соціальної відповідальності бізнесу;
- відсутність ефективного правового регулювання;
- низький рівень фінансових доходів соціальної сфери,
- відсутність дієвих форм комунікацій між громадянами та державою;
- неефективність діяльності держави із дотримання прав людей.

Таким чином усі дії держави стосовно формування ефективної соціальної економіки можуть і надалі бути лише теоретичними, якщо вони не

будуть підтримані оптимальними діями, реальними інноваціями та ефективними кроками.

Дані реформи повинні позитивно впливати на усі складові системи соціального забезпечення. Майбутні реформи соціальної системи повинні бути сформовані у такий спосіб, щоб вони позитивно впливали на підвищення якості життя людей.

При цьому варто враховувати адресні аспекти соціальної допомоги.

Загальними напрямками реалізації соціальної політики повинні стати:

- здійснення соціальних реформ;
- розвиток економіки;
- дотримання прав та свобод людей;
- формування стабільного суспільства;
- активізація діяльності людей стосовно формування власних доходів;
- оптимізація системи взаємодії державних та соціальних органів;
- забезпечення ефективних умов праці;
- підвищення рівня добробуту населення;
- забезпечення реалізації здібностей усіх людей;
- стимулювання до підприємницької діяльності;
- створення ефективного середнього класу;
- оптимізація соціальних та економічних відносин.

ВИСНОВКИ

Економіка України перебуває у стані постійного розвитку і важливим залишається питання підвищення її ефективності та нормалізації систем соціального захисту населення. Існуючі процеси в економічній сфері формують різні типи доходів громадян, здійснюють вплив на фінансово-матеріальне їх забезпечення. Звідси, перед будь-якою країною, яка соціально розвивається, повинно стояти питання формування ефективної системи матеріального та фінансового забезпечення людей, що не мають достатнього рівня коштів для власних потреб. Здатність України активно розвиватися залежить від рівня добробуту людей, від ефективності функціонування соціальних систем, від рівня забезпечення соціального захисту населення, від сталості та стабільності суспільства, від умов нарощення добробуту людей та формування належного рівня життя

Удосконалення процесів розвитку економічної системи, її інтеграція у світовий простір потребує серйозних змін в управлінні державними програмами. Тут потрібно зосередити увагу на формуванні ефективного економічного середовища з метою підвищення якості життя людей та рівня їх соціального захисту. Наявність дієвої системи соціального захисту гарантує певний тип життя людей. Чим більш розвиненим є суспільство, тим швидше воно може досягнути основних цілей. Для цього потрібно вдосконалювати соціальні процеси в країні, формувати демократичні основи існування суспільства, створювати механізми забезпечення матеріального та духовного добробуту людей .

Кожна країна повинна намагатися сформувати ефективні умови функціонування для власних громадян, прийнятний рівень життя та необхідні умови для розвитку. Саме така країна може називатися соціальною. Її загальною ціллю є формування ефективного соціального захисту, яка повинна включати в себе підсистему соціального страхування, систему соціальних

гарантій, відповідну соціальну допомогу, фінансування соціальних виплат, компенсацій та надання решту видів послуг. Окрема частина соціальних функцій, яку на даний момент часу виконує держава може бути передана юридичним особам з метою зростання рівня результативності соціальної сфери.

Соціальний захист - це заходи організаційного та правового характеру, що використовується з ціллю забезпечення добробуту громадян, а також усього суспільства, за рахунок фінансових та матеріальних ресурсів. Організаційно-правова складова соціального захисту містить певну інфраструктуру, законодавство, що регламентує їх діяльність. До економічних заходів відносять процеси формування механізмів розподілу доходів між соціальними службами. З наукової точки зору соціальний захист – це розподіл ресурсів для людей, що потребують підтримки.

Система соціального забезпечення здійснює виплату пенсій, певних видів допомог. Воно передбачає надання різних видів допомоги у натуральній формі. Дана система сформована з метою обслуговування людей, які мають інвалідність, для допомоги літнім людям віку у спеціальних установах. Ефективно розвинене суспільство повинно сформувати якісні умови для життя усім громадянам, сприяти ефективності їх діяльності за рахунок використання основ соціальної справедливості.

Соціальна політика - це державна діяльність по створенню ефективних умов для життя, підвищення його рівня, ліквідації негативних факторів впливу ринкової системи, дотримання соціальної справедливості та сталості розвитку країни. Окрім того соціальна політика включає в себе цілий набір правових, організаційних дій для реалізації соціальних програм.

Держава формує соціальну політику для захисту людей від безробіття, від впливу інфляції та інших негативних фінансових чинників.

Ефективно сформована соціальна політика повинна включати в себе:

- формування та регулювання суспільних відносин;

- створення відповідних законів та нормативних актів з метою регулювання взаємодії окремих суб'єктів соціальної сфери, зокрема відносини між компаніями та працівниками;
- формування необхідних передумов для скорочення рівня безробіття та забезпечення зайнятості людей;
- ефективний розподіл доходів між окремими групами людей відповідно із типом сформованої соціальної політики;
- розробка системи стимулів для підвищення ефективності суспільної праці та формування фінансових та соціальних гарантій для людей;
- створення раціональної системи соціального захисту громадян;
- розвиток інфраструктури у системі соціальної сфери;
- створення інститутів освіти охорони здоров'я спорту;
- формування механізмів захисту соціуму.

Основними складовими механізму соціального захисту є:

- методи нуліфікації негативних факторів ринкової економіки;
- форми зниження соціальної напруги в країні;
- створення сприятливих умов для соціальної адаптації громадян.

Процес розробки дієвої системи державного забезпечення повинен будуватися на основі соціальної політики, враховуючи основний принцип - свободу людей. Він вимагає формування абсолютно нової системи організації соціальних реформ, в тому числі у сфері соціальної допомоги та соціальної активності громадян. Соціальна система в Україні повинна бути сформована з метою забезпечення добробуту, усунення різномірних негативних процесів, які знижують рівень доходів людей.

Рівень та якість життя – основні індикатори соціального та економічного розвитку розвинених країн. Для проведення оцінювання рівня життя в різномірних країнах науковці використовують показник розвитку людського потенціалу.

Індекс людського розвитку є узагальнюючим індикатором, який застосовують при оцінці рівня життя у різних країнах. В Україні у 2020 році дорівнював 0,71 і знижується по відношенню до попереднього року.

В Україні соціальна політика повинна бути націлена на:

- підвищення якісних рис соціальний стандартів;
- збільшення величини пенсій;
- фінансової підтримки інвалідів;
- розвиток соціальних послуг;
- захист дітей;
- дотримання прав і свобод людини.

У 2020 році мінімальна зарплата зросла на 19 відсотків, прожитковий мінімум на 8 відсотків, середньомісячна зарплата на 11 відсотків, реальна зарплата зросла на 108%.

Розмір пенсії збільшився на 14 відсотків у порівнянні з 2019 роком. Чисельність пенсіонерів, які отримують низький рівень пенсії зменшилася по відношенню до попереднього року. У 2020 році зросли страхові виплати на 11 відсотків.

В Україні підвищено прожитковий мінімум. Зросли обсяги державної допомоги дітям-сиротам.

Запроваджено надбавку в розмірі 40 відсотків до вартості прожиткового мінімуму для людей, які не можуть працювати.

Упродовж 2020 року спостерігалася позитивна динаміка щодо зростання доходів населення. Номінальні доходи населення збільшилися на 6 % порівняно з 2019 роком.

Дохід у розрахунку на одну особу у 2020 році становив майже 74 тис.грн., що на 6 % більше, ніж у 2019 році.

У структурі доходів питома вага заробітної плати склала 46 %. Змішані доходи склали 18 %, доходи від права власності – 3 %, а соціальні допомоги – 34 відсотка.

За 2020 рік зросли ціни практично на всі товари, зокрема:

- на освіту – 14 %;
- житло, воду, електроенергію – 14 %;
- охорону здоров'я – 8 %;
- різні товари та послуги – 6,0 %;
- продукти харчування – 5 %;
- зв'язок – 4 %;
- транспорт – 3 %;
- поточне утримання житла – 0,5.

Рівень бідності зріс на 0,1 % і склав 23 %. Межа бідності за критерієм ООН складала 1185 грн, що на 8% менше ніж її значення за 2019 рік.

Рівень відносної бідності у сім'ях із дітьми у 2020 році становив 26 відсотків.

На початок 2021 року є більш як 11 мільйонів пенсіонерів. Загалом на 1 січня 2020 року середній рівень пенсійних виплат склав 3500 грн. і зріс на 14 відсотків у порівнянні до 2019 року. Можна відмітити, що зростання пенсії перевищує зростання рівня інфляції за цей період.

Варто зазначити, що доходи Пенсійного фонду України збільшилися на 7 відсотків у порівнянні із 2019 роком.

Загалом станом на 1 січня 2020 року кількість застрахованих людей становила 12 мільйонів осіб, із яких майже 10 мільйонів осіб є найманими працівниками.

Основним напрямком роботи соціальної системи є допомога окремим громадянам, які мають інвалідність. Тут потрібно запровадити дієву систему працевлаштування таких громадян, забезпечуючи при цьому їм достатній рівень доходу для власної діяльності. Для усіх суб'єктів господарювання, які використовують працю таких громадян потрібно запровадити пільгові системи оподаткування та формувати держзамовлення.

Ми пропонуємо збільшити державну соціальну допомогу дітям з інвалідністю і встановити її:

- ◀ громадяни, інваліди із дитинства I групи – 200% прожиткового мінімуму;
- ◀ громадяни, інваліди із дитинства II групи – 150 % прожиткового мінімуму;
- ◀ громадяни, інваліди із дитинства III групи – 120 % прожиткового мінімуму.

Ще одним напрямком розвитку державних соціальних програм є реформування діючої системи пільг. Основним завданням тут є створення таких умов, у яких фінансові ресурси повинні були слідувати за людиною. Значну кількість діючих соціальних програм можна було б перевести у систему компенсацій за послуги, які може собі людина обирати, виходячи із власних потреб. Зокрема можна використовувати механізми компенсації за лікування людей з інвалідністю, ветеранів антитерористичної операції.

Значну частину коштів усіх бюджетів варто виділяти для забезпечення окремими типами технічних засобів осіб, що є інвалідами, що буде сприяти покращенню їх забезпечення матеріальними ресурсами.

Ми вважаємо, що такі зміни позитивно відобразяться на ефективності функціонування соціальної системи України.

«Декларація доброчесності»

Я, Стефанів І.Є підтверджую, що сама написала цю роботу і не використовувала жодних інших, окрім цитованих, джерел інформації. Дослівні вирази або фрази, які цитуються, позначаються як такі; інші недослівні запозичення чи ремінісценції, наведені в тексті цієї роботи, містять актуальну інформацію щодо первинних джерел наведеного контенту. Робота у цій безпосередньо або змістовно аналогічній формі не була раніше опублікована чи оприлюднена. Усе зазначене вище посвідчую власноручним підписом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.
2. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України. Верховна Рада України: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
3. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України № 1768-III від 01.07.2020. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
4. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю»: Закон України. Верховна Рада України: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>
5. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1727-15>
6. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України. Верховна Рада України: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>
7. Про затвердження Методики обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги: Наказ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про затвердження Положення про Державну соціальну службу України : Постанова КМУ від 22.05.2019 р. № 458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458-2019-%D0%BF>.
9. Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-%D0%BF#Text>.

10. Кабінет Міністрів України. Нормативно-правова база. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/>
11. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
13. Андрієнко І. С. Визначення права на державну соціальну допомогу у контексті досвіду країн Європейського Союзу. Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 2. С. 95-97.
14. Бейгер Г. Форми допомоги дитині і сім'ї в польській системі соціальної допомоги. Спроба синтезу. Гірська школа Українських Карпат. 2018. № 18. С. 192-199.
15. Білоус О. Ю. Конвенції Міжнародної організації праці як джерела трудового права України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення». Одеса, 2017. 20 с.
16. Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. Монографія. Донецьк: Янтар, 2001. 293с.
17. Бурлака О. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 10. С. 52-56.
18. Бурлака О. С. Щодо поняття державної соціальної допомоги як виду соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2016. Вип. 20. С. 107-110.
19. Бухтіяров О. С. Державна програма соціальної допомоги як форма бюджетного фінансування соціального забезпечення. Наше право. 2016. № 2. С. 179-183.
20. Васютинська Л.А. Програмно-цільове управління національною економікою у контексті системного аналізу. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 50-1. С. 48-52.

21. Вознюк Н. До питання про процедурні норми як елемент правового регулювання забезпечення державними соціальними допомогами. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 2. С. 75-79.
22. Волошин І. П. Гарантії захисту прав малозабезпечених громадян. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 68-72.
23. Волошин І. Реалізація малозабезпеченими права на соціальне обслуговування. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 103–108.
24. Гордієнко Л.А. Науково-методологічні підходи фінансування соціальних виплат малозахищеним верствам населення. *ModernEconomics*. 2019. № 13 (2019). С. 65-70.
25. Данилюк О. І. Особливості надання соціальної допомоги людям похилого віку. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*. 2020. Вип. 34. С. 53-63.
26. Дутчак А. В. Соціальне забезпечення громадян: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С.568–572.
27. Європейська Соціальна Хартія. Європейський комітет з соціальних прав. Україна. Висновки 2020 рік. URL: <https://rm.coe.int/ecsr-conclusions-2020-ukraine-ukr-/1680a2dbed>.
28. Жук О. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України. *Світ фінансів*. 2017. № 2 (51). С. 62–71.
29. Зось–Кіор М. В., Скидан С. В. Особливості мотивації персоналу в умовах нестабільного бізнес-середовища. *Економічний форум*. 2020. № 1 (3). С. 143-148.
30. Ісаченко В. Теоретико-методичні основи використання методу супервізії у закладах соціальної сфери. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. Вип. 2. С. 71-75.

31. Калашников С. В. Теоретичні аспекти формування соціальної сфери в сучасних економічних умовах. Ефективна економіка. 2017. № 1. С. 35–47.
32. Кальницька М. А. Соціальна безпека: поняття та рівні дослідження. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск 17. С. 566–571.
33. Кияниця З. П, Журавель З. П. Соціальна робота із вразливими сім'ями та дітьми: посібник у 2-х ч.: Ч.2: Ознаки вразливості та специфіка підтримки сім'ї і дитини К.: ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с
34. Клименко А. Л. Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України: окремі аспекти. Теорія і практика правознавства. 2017. № 2. С. 1–10.
35. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса : видавець Букаєв В. В. 2017. 406 с.
36. Костюк В. Л. Право на соціальні допомоги в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Т. 2. С. 67-72.
37. Коцюбинська Є. Б. Сучасний стан соціального страхування в Україні. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2018. Вип. 2 (40). С. 33–36.
38. Кравець Г. В. Соціально-економічне значення адресної соціальної допомоги в Україні. Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія. 2018. Т. 23, Вип. 2. С. 76-83.
39. Кришень О. В. Сучасні тенденції формування, реалізації та розвитку регіональної соціальної політики в Україні. Державне управління та місцеве самоврядування. 2020. Вип. 1 (44). С.52–58.
40. Кудінова М. М. Проблеми фінансування соціального захисту населення в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 4. С. 460–473.

41. Купченко Р. В. Проблеми правового регулювання державної соціальної допомоги сім'ям при народженні дитини в Україні. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Право". 2018. Вип. 29. С. 58-64.
42. Левкіна Г., Щербань С., Шейко Р. Посібник з моніторингу та оцінювання надання соціальних послуг в Україні. Харків : ХІСД, 2017. 112 с.
43. Лугова В. М., Голубєв С. М. Основи самоменеджменту та лідерства : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 212 с.
44. Медвідь А. О. Гарантії права на державну соціальну допомогу бездомним особам і безпритульним дітям. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2016. № 8. С. 109-116.
45. Мельник В. П. Державні соціальні допомоги особам з інвалідністю: теоретико-правовий аспект. Публічне право. 2017. № 1. С. 198-205.
46. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. / Л. А. Колбіна. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2017. 406 с.
47. Моцна І. В. Проблема розвитку соціального партнерства в Україні та шляхи її вирішення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 25. Ч. 1. С. 166-170.
48. Назимко О. В. Міжнародне право як джерело трудового права України. Правовий часопис Донбасу. 2019. № 1 (66). С. 49–55.
49. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184 с.
50. Нечосіна О. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис. Київ, 2019. 16 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/510/3>.

51. Новосельська І. В., Миронюк О. І. Імплементация міжнародних стандартів щодо соціального захисту в національне законодавство України. Трудове право. Право соціального забезпечення. 2019. № 1(14). С. 87–92.
52. Огінська А. Ю. Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації: теоретико-концептуальний зріз. Економіка та держава. 2018. № 4. С. 131–136.
53. Опалюк Т. Л. Супервізорство як чинник неперервності професійної освіти соціального працівника. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 21. Т. 3. С. 193-196.
54. Осіпова Л. В., Паламарчук І. А. Аналіз державного фінансування соціального захисту пенсіонерів в умовах децентралізації. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 27. С. 60–67.
55. Пилипенко В. Я. Право соціального забезпечення: підруч. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. К.: Ін Юре, 2008. 504 с.
56. Пікулик О. І. Проблеми соціального захисту громадян України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 10. С. 220–222.
57. Раєвська Я. М. Соціальна допомога людям похилого віку. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. 2018. Вип. 30. С. 175-187.
58. Роледерс В. В., Кукель Г. С. Проблеми фінансування сфери соціального захисту населення в Україні та шляхи їх подолання. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 10. С. 49–54.
59. Савчук О. М. Стандарти супервізії в соціальній. Наукові записки НАУКМА. – Том 136. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. Київ. 2016. С. 67-71.
60. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.

61. Солопенко Т. Алгоритм визначення цілей у бюджетуванні. Вісник КНТЕУ. 2020. № 3. С. 91-104.
62. Соціальне страхування : підручник. / за ред. О. П. Кириленко та В. С. Толуб'яка. – Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. 516 с.
63. Стахів О.О. Соціальне партнерство в сучасному ЄС: основні актори та правові засади. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. Спецвипуск. – С. 79-82.
64. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ "ПВК" "Десна", 2016. 692 с.
65. Стефанків О., Данилишин В. До проблеми пошуку ефективних механізмів планування та здійснення соціальних видатків у реалізації соціальної політики держави. Ефективна економіка. 2019. № 7.
66. Топішко Н. П. Соціальний захист населення як механізм сприяння розвитку суспільства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.07. – Львів. 2014.20с.
67. Хмелюк А. В. Купівельна спроможність соціальної допомоги при народженні та по догляду за дитиною. Економічний аналіз. 2017. Т. 27(3). С. 105- 113.
68. Хомутенко А.В. Проблематика управління державними бюджетними та позабюджетними фондами грошових коштів в Україні. Економіка та держава. 2018. № 3. С. 60-66.
69. Шубалий О. М. Напрями вдосконалення системи надання соціальних допомог населенню в Україні. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2019. Вип. 16. С. 166-174.
70. Юрчик Г. М. Система соціальної допомоги в Україні як складова національної соціальної політики. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2017. № 1. С. 230-242.